

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

הייתי חושב שכאשר שני אנשים שרבו רוצים להתפייס הם מחליטים להשאיר את העבר מאחור ולפתוח דף חלק. אבל הבעל שם טוב מסביר בדיוק ההיפך: בשביל להתפייס צריך לברר לעומק את סבת המריבה וללבן את הדברים, להתווכח ולהוכיח. כשיש פתיחות וכנות גם האהבה תהיה אמיתית ועמוקה.
[מתוך השיעור 'לריב ולהתפייס']

כִּי־תִשָּׂא תִשְׁפֹּד

כִּי־תֵשֵׂא ה'תִּשְׁפ"ד

24 **משה בהר**
אבן עזרא
מה למד משה ארבעים יום?

26 **הסיפור החסידי**
לריב כדי ללדת
הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
כשהרב לא מאיר פנים, סוד הזקן
ושאלות באגרות קודש

29 פֶּאֶזְרוּ לְעֵבְרִים
מְרִירוֹת טְהוֹרָה
רְזִי יִלְמַד אוֹתָנוּ עַל הַסּוּד
שֶׁל שׁוֹקוֹלֵד מְרִיר

04 **להתווכח כדי לאהוב**
נקודה מעובדת
הדרך לאחדות ופיוס בעם

05 **זקן מלא רחמים**
שיעור ברמב"ם היומי
מדרגות הזקנה, מינוי דיינים
והמידות הנדרשות אצלם

12 **לריב ולהתפייס**
כתר־שם־טוב אותיות קכב ויקכד
בניית יחסים מתוקנים
מתוך ויכוח ותוכחה הדדית

19 **"אעשה נפלאות"**
שיעור לפרשת כי־תשא
סוד הנפלאות וכריתת הברית

21 **מתנת השבת**
אהבת שלום
איך להתכונן לשבת מיום ראשון



העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צ'ץ אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי



הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל די בכל אתר ואתר ובתוכם לקוראי עלון **נפלאות** ה'ו'. לפניכם גליון לשבת **פרשת כיתשא** מלא בכל טוב כתמיד.

מה בגליון?

שלושה שיעורים בגליון שלפניכם: **שיעור עיון חסידי** ברמב"ם הל' סנהדרין, **שיעור מופלא בכתר שם טוב** ונקודה משיעור ברית לנכד הרב **מערב שבת כיתשא** אשתקד. **בהשגחה פרטית**, גם השיעורים הניתנים תמידים יכסדרן, ברמב"ם ובכתר שם טוב, **קשורים לפרשת השבוע**.

בשיעור הראשון – **זקן מלא רחמים** – שיעור בעיון חסידי בהלכה ברמב"ם מתוך הלימוד היומי, באר הרב את הדין שאין להעמיד זקן מופלג בסנהדרין משום מדת האכזריות שבו. בשיעור התבארו מדת האכזריות החיובית – בה צריך הדיין להתאזר לעתים – אל מול מדת הרחמים הנדרשת לו, ביאור פנימי של **מדרגות הזקנה ומה עושים עם דיין שהתחיל צעיר וכבר הזדקן**.

בשיעור השני – **לריב ולהתפייס** – שיעור באותיות קכב וקכד בספה"ק **כתר שם טוב**, מציג הרב **תפיסה מחודשת של דינמיקת פיוס** בין שני אנשים שרבו – **לא פתיחת דף חדש**, כי אם עליית מדרגה **לגדלות מוחין** המאפשרת **לדון ולהוכח מתוך מחילה הדדית ואהבה** – כל זה כמשל **לפיוס שבין הקב"ה לעם ישראל**. אל תפספסו את הפנינה היקרה הזו. השיעור השלישי – **"אעשה נפלאות"** – נקודה משיעור בברית לנכד הרב מאשתקד, מבאר את **סוד הנפלאות** [בליו'... וגם עם] וכריתת הברית המופיעים **בפרשה שלנו**. כאן המקום לאחל ברכת **מזל טוב מזל טוב** ליד ימינו של הרב וחבר המערכת הרב **איתאל גלעדי** וב"ב שי' לרגל הכנסו של בנם – **יהודה מאיר שי'** – לעול תורה ומצוות השבוע ביום **יט אדר**. שימשיך להיות חסיד יר"ש ולמדן ירוו ממנו רוב נחת יהודי-חסידי.

סדר הלימוד לשבוע פרשת ויקהל הבעל"ט: נ"ך יומי – ישעיהו פרקים לד'מ; משנה – נזיר פרק ד.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם
שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

נקודה

מעובדת מתוך שיעור

להתווכח כדי לאהוב

הרע שיש לו בדיוק כמו לי... אחרי שהוכחתי את הזולת על חסרונותיו אני גם יכול לשאת אותם ולסלוח עליהם, ומתוך כך 'להעביר' על מה שהיה נראה לי מכוון כנגדי. כאשר ישנו דיון אמתי וגלוי גם האהבה שנוצרה לאחריו היא כנה ואמתית.

אכן, בכדי לנהל ויכוח בצורה נאותה, שסופה סליחה, פיוס והחזרת האהבה העמוקה, צריכים להתבגר – לעבור מקטנות-מוחין לגדלות-מוחין. מי שנמצא בקטנות-מוחין נוטה לרגשנות-יתר, ואינו מסוגל לדיון אמתי – בלבו שאיפה לאחדות, באופן רגשי וילדותי-משהו, אך ברגע שנכנסים לויכוח הוא מתלהט, נפגע ומתרגז. לעומתו, מי שנמצא בגדלות-מוחין יכול להתבונן ולדון בדברים באופן בוגר, בלי 'התפעלות' רגשית, ולכן מסוגל לראות גם את נקודת-המבט של זולתו, להסביר את עצמו בצורה רגועה ומובנת ולהביא את הויכוח לפסים מועילים – כאלו שבסופו של דבר יביאו לסליחה והבנה ואף להכרה שנקודות המבט השונות משלימות זו את זו והכרחיות כדי להתקדם ביחד ליעדים הבאים של עם ישראל.

את ההתעוררות לאהוב ואת בקשת האהבה כולנו מרגישים היום, הן מתוך הרגשת הנזק שגרם הפירוד והן מתוך תחושת הערבות והמסירות ההדדית המתגלות בזמן המלחמה. כעת עלינו להתבגר, לומר בפה מלא 'בואו נהיה כבר גדולים, נפסיק להתנהג כמו ילדים קטנים'. אז נוכל להתווכח מתוך פרגון ועין טובה ולהגיע לאהבת ישראל ואחדות ישראל עמוקות יותר. כאשר נצליח לעשות שלום כזה בינינו תסלל הדרך להתפייס גם עם אבינו שבשמים – לעבוה מתוך גדלות-מוחין, כולל אפשרות של ויכוח פתוח ומפיס-דעת, ממריבת-הגלות לאהבה-שבגאולה.

כולם מסכימים שצו-השעה בחברה היום הוא אחדות – 'ביחד ננצח!'. אך כיצד עוברים ממריבה ופילוג – המבוססים על חילוקי דעות עמוקים ומוזנים בהרבה תחושות רדיפה, קיפוח ואיום – לפיוס ואהבת ישראל?

כשם שאנחנו מאמינים בה' יתברך כך עלינו להאמין בכל יהודי, להאמין ברצונו הטוב ובאהבה המסותרת בתוכו – אהבת ה' ואהבת ישראל. התחושה דווקא מתוך המריבה שנדרשת כאן אהבה, ההתעוררות לאהוב את הזולת והציפייה-הבקשה הפנימית לקבל אהבה ממנו, הן סימן מובהק שהגיע זמן-פיוס.

אפשר לחשוב שכדי להתפייס ולהתאחד צריכים לטשטש את חילוקי הדעות שהיו ולפתוח דף חדש, אבל בסופו של דבר חילוקי הדעות לא יעלמו ו'הדחקה' שלהם תעזור רק לטווח קצר. הדרך האמתית לפיוס, שמגמתה החזרת האהבה באמת, עוברת דווקא דרך ויכוח ותוכחה, כאשר כל אחד 'שם על השולחן' את הנושאים בהם הוא חש שהזולת פגע בו. כשמציפים את הבעיות, מתוך רצון להתפייס, נסללת הדרך לתיקון: בדיון אמתי כל אחד מבין את חששותיו של הזולת, ואף מגלה שיש מן הצדק בטענותיו, ויכול להבהיר לתקן. והעיקר, הרבה מה'ניפוח' יורד, ומבינים שהחשד שהזולת עושה 'דווקא', כדי להכעיס אותי, אינו אלא דמיון – לפעמים לא היו בעיות כלל ועיקר ולפעמים לא היתה זו אידאולוגיה או רצון להרגיז, אלא סתם יצר-



שיעור

שיעור ברמב"ם היומי

זקן מלא רחמים

קיצור מהלך השיעור

שיעור הרמב"ם – הנמסר, כרגיל, בחיק המשפחה – עסק בדין שאין להעמיד זקן מופלג **בסנהדרין** משום שיש בו **אכזריות**. פתיחת השיעור בהגדרה יפהפיה לעומק ההבדל בדיני התורה בין **אכזריות חיובית**, על פי תורה, ל**רחמים** הנדרשים מדיינים. עיקר השיעור הוא פירוט **מדרגות הזקנה** השונות – על פי פרקי אבות – עם המבנה הפנימי שלהן, תוך הסבר לאן **עולה להתדרדר** הזקנה המופלגת, למרות **שרשה הנבזה**. השיעור חותם בהתייחסות לשאלה האם ראוי **להעביר מתפקידו** דיין שהזדקן במהלך שנותיו בסנהדרין או שהוא ראוי **להמשיך לדון**. השיעור מתפרסם בשבת כי תשא ותוכנו נוגע ל**שבירת הלוחות** על ידי משה ולסוד **יג** מדות הרחמים.

רחמנות הדיינים –

"מחשבתן של ישראל קדמה"

פרק ב בהלכות סנהדרין^א עוסק במי שראוי להעמיד^ב בסנהדרין. בהלכה ג כותב הרמב"ם:

נערך ע"י איתניאל גלעדי. הלכות סנהדרין פ"ב ה"ג. י"ב אד"ר תשפ"ד – כפ"ח.

א השיעור היומי ברמב"ם (ג"פ) כ' אד"ר תשפ"ד.

ב יצוין שלשון חז"ל היא "אין מושיבין" (סנהדרין יז, א ובכ"מ) ולשון הרמב"ם "אין מעמידין" (ראה ישבב סופר סנהדרין לו, ב ד"ה "אין מושיבין"). נראה ש"מושיבין" קשור יותר לתכונת הדעת, הכח של ישוב הדעת (שהרמב"ם לא מנה בהלכה הראשונה, בה התייחס רק לחכמה ובינה של הדיינים), ו"מעמידין" לחכמה אליה צריך להגיע. ועוד, אפשר לקשר "מעמידין" לתהליך של בחירת הדיינים, העולים בקדש מבית דין לבית דין לפי מעלתם, כפי שמפרט

אין מעמידין בכל הסנהדרין לא זקן מופלג בשנים ולא סרים מפני שיש בהן אכזריות

סנהדרין – גדולה או קטנה – דנה גם בדיני נפשות, בהם יש להזהר מכל שמץ אכזריות ולהרבות בלימוד זכות ככל שניתן^ג כדי לא לאבד חלילה בחנם נפש מישראל, אף כאשר מדובר בישראל חוטא החשוד על עבירה שעונשה מיתה,

הרמב"ם בהלכה ח בפרק (וסמך לכך שלגבי מלך וכהן גדול כן כתב הרמב"ם – בהלכות דיה – "מושיבין", שהרי הן כבר בתכלית הגדולה ועבורם הדין הוא ישיבה), ועצ"ע.

ג יוצא מגדר זה הוא מסית, שאין להפך בזכותו (סנהדרין לג, ב), ולכן כאשר דנים אותו אפשר להושיב בדין גם מי שיש בו אכזריות (שם לו, ב. רמב"ם הלכות סנהדרין פ"א ה"ה).

כל ישראל

הם רחמנים
בני רחמנים,
המרחמים על
רחמנים, וקל
וחומר כאשר אדם
עוסק בתורה
המולידה בלבו
מדות טובות

שהרי "ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא"^ד (עד ש"סנהדרין ההורגת אחד בשבוע נקראת חובלנית, רבי אלעזר בן עזריה אומר אחד לשבעים שנה, רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים אילו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם"^ה).

כל ישראל הם רחמנים

בני רחמנים, המרחמים

על רחמנים,^א וקל וחומר כאשר אדם עוסק בתורה המולידה בלבו מדות טובות. מי שראויים להיות בסנהדרין צריכים להיות

מופלאין בחכמת התורה בעלי דעה מרובה יודעים קצת משאר חכמות...^ב, ובוודאי שהם מעוטרים בכל המדות הטובות, שהרי אפילו בשביל לשבת בבית דין של שלשה צריכים להיות בעלי "חכמה ועונה ויראה ושנאת ממון ואהבת האמת ואהבת הבריות להן ובעלי שם טוב"^ג. כיצד, אם כן, ניתן לצייר שיש מישהו שראוי להיות בסנהדרין שיש בו אכזריות?! אכן, על אף שנשמע שאכזריות היא מדה רעה בתכלית, חז"ל משתמשים בה גם כתכונה חיובית ואומרים שדברי תורה נמצאים "במי שמששים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב"^ד. אדם צריך לדעת להיות אכזרי, במקום הצורך, כנגד יצרו הרע, כנגד תאוותיו, כנגד נפשו הבהמית^ה ולעתים גם ביחס לזולתו לצורך חינוך ("חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחדו מוסר"^ו) או תוכחה תקיפה^ז (אמייתת התוכחה באה מתוך **אהבה** – "תוכחת מגלה מאהבה מסתרת"^ח – הרחמנות מסתרת בתוך האכזריות).

בעומק, האכזריות החיובית נובעת מתודעה שהתורה קודמת לכל, גם למציאותם של ישראל, לכן "יקוב הדין את ההר"^ט – יש לנהוג לפי שורת הדין, בכל התוקף, גם אם הדין עושה צמצום ונקב ב"הר" של אהבת ישראל (מדת אברהם אבינו, "אברהם קראו הר"^י). התפיסה של התורה כקודמת לכל יכולה לאפיין דווקא זקן מופלג בתורה שלעוצם הפלגתו בתורה רואה בה את חזות הכל (ולקמן יתבאר המקור המדויק לתפיסה זו). אלא שהקדמת התורה לישראל נחשבת כבר כאכזריות, ממנה צריך

ד סנהדרין מד, א.

ה מכות פ"א מי" (אכן, רבן שמעון בן גמליאל חותם שם "אף הן מרבין שופכי דמים בישראל", שהרי בטול דיני נפשות לחלוטין, בפועל, יגרסו לריבוי שפיכות דמים). הדעה הממוצעת^א כאן היא דעת רבי אלעזר בן עזריה, שאמר על עצמו "הרי אני כבן שבעים שנה" (ברכות יב, ב). כאשר זכה לשער שיבה בהיותו בן שמונה עשרה כדי לכהן כנשיא (ראה שם כח, א) – והאריז"ל מסביר (סידור האריז"ל הגש"פ בפסקה "אמר ר' אלעזר", ובכ"מ) שהוא השלים את שנתו של שמואל הנביא (שאמר "אני זקנתי ושבתתי", כדלקמן), כך שבגיל חי השלים ל"שבעים שנה" את **נב** שנות שמואל הנביא – וסוד החבלנות "אחת לשבעים שנה" (סוד שבעים שנות גלות בכל, שבעים שנות השינה של חוני המעגל וכו') היינו בחינת "בן שבעים לשיבה", שכפי שיתבאר לקמן הן בסוד המדות של פרצוף הזקנה, שעדיין לא הגיעו לתכלית הרחמים (וראה הערה מג שמדרגה זו היא כנגד כנגד מי שאין לו בנים, שאינו אכזרי וגם אינו רחמן, שעל כן בהבנת דעת ראב"ע דנה הגמרא – מכות ז, א – האם "אחת לשבעים שנה נקראת חבלנית או דלמא אורח ארעא הוא", ודוק).

ורמזים מופלאים בשמות בעלי המימרות: **רבי אלעזר בן עזריה** – שדעתו הודגשה כאן – עולה "עבדו את הוי' בשמחה" (תהלים ק, ב) העולה **שמחה** במילוי (וכן ד"פ **יראה**, ממוצע כל תבה וממוצע כל אות בשמחה במילוי, כנודע). ועם **רבי טרפון**, **רבי עקיבא** ו**רבן שמעון בן גמליאל** עולה 2700, ג"פ ל ברבוע (ממוצע כל תבה הוא י"ה ברבוע). לפי גרסת הירושלמי שכותבים **עקיבה** שלשת הראשונים עולים 1820, **סוד** (שבעים) פעמים **הוי'** (מספר הופעות שם **הוי'** בתורה) ועם **רבן שמעון בן גמליאל** (העולה **לד** פעמים **הוי'**) עולה הכל 2704, בן **הוי' הוי'** ברבוע (כאשר ממוצע כל אחד מהארבעה הוא **הוי'** ברבוע)!

ו ספר החינוך מצות מב' מד' תצח.

ז לקו"מ תורה קיט.

ח הלכות סנהדרין פ"ב ה"א (כך הנוסח במהדורות החדשות עפ"י כתבי יד תימניים, ובדפוסים הרגילים "מופלגין").

ט שם ה"ז – ועיי"ש בהמשך דבריו.

י עירובין כב, א.

יא וראה כתנת פסים בהר שמדת שמאי היא "עוכר שארו אכזרי" (משלי יא, יז) כדרך בעבודת ה'.

יב משלי יג, כד.

יג וראה נחמיה יג, כה (ומו"ק טז, א).

יד משלי כז, ה.

טו יבמות צב, א; סנהדרין ו, ב.

טז פסחים פח, א; ספרי ואתחנן פ"סקא ג; מדרש תהלים

פא.

כנ"ל; יש דיין אכזרי, שאסור להושיבו בסנהדרין – דיין הסבור שהתורה קדמה לישראל; ביניהם יש ממוצע, דיין שלא ניתן לקרוא לו אכזרי, אין בו מדת אכזריות, אבל גם לא ניתן לקרוא לו רחמן, כי אין לו רחמים בפועל – הוא חושב שהתורה וישראל שקולים. ניתן להשוות זאת למחלוקת על בריאת השמים (סוד "תורה מן השמים") והארץ (סוד "ארץ חפץ"^{כד}, עם ישראל)^{כה} – בית שמאי הקפדנים סוברים ש"שמים קדמו" ובית הלל הנוטים לכך זכות סוברים ש"ארץ קדמה" ויש גם דעה שהם נבראו כאחד, "יעמדו יחדו"^{כו}. אכן, בדיני נפשות לא די בדרך המיצוע ונדרשת הכרעה ברורה לצד הרחמים, לקדימה של ישראל.

את שלש האפשרויות אפשר להבין לפי המבנה של הכנעה-הבדלה-המתקה, חש-מל-מל^{כז}: האכזריות החיובית קשורה לתנועה של הכנעה – הכנעת האדם בפני התורה והבנה שהיא קודמת לו. מצב הבינים, שאין אכזריות וגם אין רחמים, הוא בסוד "מל" לשון מילה – צריך למול-לכרות את האכזריות, כדי שיהיה אפשר לעודד בנפש אהבת ישראל ולהשפיע מתוכה שפע של רחמים פעילים. אברהם אבינו, באהבתו לבריות, זכה לברית מילה, שהיא גם המבדילה בין ישראל לעמים – הברית נותנת לאברהם כח לרכוז את כל אהבתו ורחמיו בעיקר לצאצאיו, עם ישראל (למי שהוא יכול למשוך מהעמים להתגייר ולהצטרף אליהם). המילה מאפשרת לאברהם להוליד בקדושה^{כח}, הוא כבר לא סריס-עק, ואף

להשמר כאשר דנים דיני נפשות. כאשר דנים את ישראל צריכים להיות רחמנים בתכלית, עם תודעה פנימית ש"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר"^{כט}, ואפילו לתורה. כך, משה רבינו, נותן התורה, הנקראת על שמו "תורת משה"^ל, ידע לשבור את הלוחות כאשר הדבר נדרש לטובת ישראל^{לט} (ועל כך אמר לו ה' "אשר שברת"^{לכ} – ישר כחך ששברת"^{לד}). הכרה בקדימת ישראל גם לתורה היא תנאי לישיבה בסנהדרין לדון את ישראל^{לז}.

מאכזריות לרחמנות

הרמב"ם מסיים את ההלכה בדבר דומה:
ולא מי שאין לו בנים כדי שיהא רחמן.

לזקן מופלג מן הסתם יש בנים, וגם לסריס יתכן שיש בנים שנולדו לפני שנסתרס, ולכן זהו דין שלישי שמי אין לו בנים – גם אם אינו זקן מופלג או סריס – אין להושיבו בסנהדרין. המפרשים שואלים^{לח}

מדוע הרמב"ם חלק בין האיסור להושיב זקן מופלג וסריס לאיסור להושיב מי שאין לו בנים ולא כתב אותם ביחד.

נראה ברור שלדעת הרמב"ם יש שלש אפשרויות ('דריי דינים', ולא רק 'צוויי דינים'):
יש דיין רחמן, הראוי לשבת בסנהדרין – דיין היודע ש"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר",

יז בראשית רבה א, ד; תנא דבי אליהו רבה פ"ד ופ"א.
יח מלאכי ג, כב (ובכ"מ).
יט ראה רש"י על שמות לד, א.
כ שמות לד, א.
כא שבת פז, א.

כב וראה שמות רבה ל, ד: "שלשה דברים נתן משה נפשו עליהם ונקראו על שמו ואלו הן ישראל והתורה והדינים" – ישראל קודמים לתורה ואזי ראויים לדון דינים.

כג שער יוסף הוריות ד, ב ד"ה "או זקן"; חסדי דוד על תוספתא סנהדרין פ"ז ה"ג. עיין כס"מ הלכות עדות פט"ז ה"ו סד"ה "זקן הזקן".

כד מלאכי ג, יב.

כה חגיגה יב, א; בראשית רבה א, טו.

כו ישעיה מח, יג.

כז כש"ט (קה"ת) אות כח.

כח אברבנאל על בראשית יז, ט.

גלוי הרחמים

באמת ובשלמות,
באופן פעיל, תלוי
בהולדת בנים
- האדם צריך
נסיון של "כרחם
אב על בנים",
רחמים של אב
על בנו, העוקפים
את מדת הדין
ומבטלים אותה,
כדי להחשב רחמן
באמת

על פי כן הוא לא הוליד
בפועל בקדושה^{כט}.
גלוי הרחמים באמת
ובשלמות, באופן פעיל,
תלוי בהולדת בנים^ל -
האדם צריך נסיון של
"כרחם אב על בנים"^{לא},
רחמים של אב על בנו,
העוקפים את מדת הדין
ומבטלים אותה, כדי
להחשב רחמן באמת
ולהיות ראוי לשבת
בסנהדרין. רחמים כאלה
הם ההמתקה הגמורה.

כט עוד לפני כן, בגיל 86, הוליד אברהם את ישמעאל,
וגם כאשר נצטווה על המילה והתבשר על לידת יצחק
הוא מרחם על ישמעאל ומבקש "לו ישמעאל יחיה לפניך"
(בראשית יז, יח). אכן, הרחמים שלפני ברית המילה הם
רחמים חיצוניים יחסית (רחמים השייכים גם לגוי) ובצויו
על ברית המילה ה' מבהיר לאברהם שעיקר רחמיו -
פנימיות מדת הרחמים, אותה טרם הכיר - צריך להיות
על זרעו בקדושה שיוולד לו משרה, שעל כן גם שרה
זוכה לשינוי השם. בפנימיות, אברהם הוא רחמים ואילו
שרה היא רחמנות - "איהו רחמים, איהי רחמנות" (היינו
שהוא המשפיע המרחם ועליה יש רחמנות). וכמה רמזים:
אברהם רחמים משלימים^{לכ} 546 (מתוק, הוי' פעמים
איהו, ג"פ יעקב - סוד "יעקב [שמדתו רחמים] אשר
פדה את אברהם"), יג פעמים מב (שם בריאת העולם
ברחמים), שרה רחמנות משלימות^{לד} 1209, יג פעמים
מגן (סוד "מגן אברהם", היא המגן של אברהם; שרה
מגן עולה חיה פעמים הוי'), וביחד עולה הכל 1755, יג
(מדות הרחמים) פעמים 135 (מה'מה, עב'סג וכו'),
זך פעמים אדיני.

ל כאשר מדייקים, ניתן למנות ארבע מדרגות לענין
הבנים: יש מי שאין לו בנים בפועל, יש סריס שאינו יכול
להוליד, ויש זקן מופלג, עליו אומר רש"י (סנהדרין לו, ב
ד"ה "זקן") "ששכח צער גידול בנים" (אך ראה לקמן טעם
אחר, על דרך הפנימיות, לאכזריות של זקן מופלג). מדרגה
נוספת, שטרם הוזכרה, היא זקן שאינו ראוי להוליד (ראה
הוריות ד, ב) - הוא אינו סריס, ויתכן שיש לו בנים, אבל
בפועל הוא כבר לא ראוי להוליד (כמו שאומרת שרה על
אברהם "ואדני זקן"). על זקן כזה כותב רש"י (שם, ד"ה "או
זקן") "וקשיא לי מפני מה אינו ראוי להוראה" (ומכאן שאינו
זקן מופלג, שהרי בזקן מופלג הסביר רש"י שהטעם הוא
ששכח צער גידול בנים), ונראה שגם הרמב"ם התקשה
בכך ולכן לא הזכיר דין זה כלל. הסבר פנימי למדרגות ראה
לקמן הערה מג.
לא תהלים קג, ג.

מדרגות של זקנה

ככלל, זקנה היא מעלה בתורה בכלל וביחס
לסנהדרין בפרט, שהרי חכמי העדה נקראים
"זקנים"^{לב} וצריכים להיות בעלי שיבה^{לג} -
ועל הדיין להיות "חכם מופלא"^{לד}, מופלא
בגימטריא זקן ("זה קנה חכמה"^{לה}) - ורק
במקרה של "זקן מופלג" הזקנה הופכת לחסרון
(מצד מדות האדם, ולא מצד זכרונו וידיעותיו,
שדווקא נעשים מופלגים בגילו המופלג). מהו,
אם כן, ה"זקן מופלג" אודותיו מדבר הרמב"ם?
הרב קאפח כותב כאן שזהו זקן שעבר את גיל
תשעים^{לו}.

בפרקי אבות, במשנה המונה את סדר חיי
האדם, ישנם חמשה שלבים של זקנה (כאשר
מסתבר שחכמי הסנהדרין ככלל נמצאים כבר
בגילאי הזקנה השונים) - "בן ששים לזקנה,
בן שבעים לשיבה, בן שמונים לגבורה, בן
תשעים לשוח, בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן
העולם"^{לז}. חמשת השלבים של הזקנה מכוונים
מלמטה למעלה כנגד אותיות שם הוי' ב"ה עם
קוצו של י:

"בן ששים לזקנה" היינו הבסיס, ה תתאה,
של הזקנה.

"בן שבעים לשיבה" היינו ז מדות הלב (שכל
אחת כלולה מעשר) של הזקנה, ו שבשם.

"בן שמונים לגבורה" היינו הבינה של

לב ראה דברים כה, ז.

לג לקמן ה"ו. זקן שזרקה בו שיבה הוא גם בעל זקן לבן,
סוד דיקנא דאריך אנפין, שייג תיקויו הן סוד יג מדות
הרחמים. ואכן, זקן במספר קטן עולה יג (בחלוקה לז, ב
התיקונים מ"אל" עד "ואמת", מדות הרחמים שבפסוק
הראשון; ק, שעולה במספר קטן אחד, תיקון "נצר חסד",
המזל העליון, סוד "אין מזל לישראל", שמקבל גם מפרצוף
הגלגלתא וגם מפרצוף מו"ס; ון, כנגד חמשת התיקונים
האחרונים, הקשורים כולם לתיקון האחרון, "ונקה", מזל
תחתון - רגלי היק והין יורדות תחת השורה, בסודות
המזלות המזלים שפע מטהימטה, וד"ל).

לד הלכות סנהדרין פ"ד ה"ח (וראה לעיל הערה ח).

לה קידושין לב, ב.

לו וקדמו לו בד קדש על אתר דברי יעקב לסנהדרין לו,
ב עפ"י דברי רש"י בגיטין כח, א ד"ה "איפליג".

לז אבות פ"ה מכ"א.

הרחמים בו פעלו צדיקים תיקון לנשמות שנידונו קשה בעולם האמת). מגיל תשעים דעתו של הדיין כבר נתונה לעולם אליו הוא עתיד לעבור, וזו סבה נוספת מדוע פחות יתאים שהוא ידון בענייני העולם הזה.

"בן מאה כאילו מת ועבר ובטל^מ מן העולם" לז – שנדרש בחסידות^מ למעליותא, שבטל אצלו כל ההעלם של העולם הזה – מגיע לסוד הכתר (סוד "מאה שנה"^{מח}), קוצו של י, סוד הגלגלתא דאריך בה מלושב חסד דעתיק (ושוב אין הוא רואה חובה כלל ואינו יכול לדון).

זקנה הפלגת

ההגדרה של הרמב"ם, "זקן מופלג", רומזת גם לעוד טעם לכך שלא ראוי שהוא ידון

בסנהדרין דיני נפשות:

מופלג הוא לשון פלגנות, כמו פלג בן עבר^{מט}, שנקרא כך "כי בימיו נפלגה הארץ"^ג, בדור הפלגה בו התקיים "אשר לא ישמעו איש שפת רעהו". זקן מופלג עלול להפוך למי שאינו מסוגל לשמוע את שפתם-טעמם של שאר חברי הסנהדרין ומתעקש מעמיד על דעתו ומתוך כך להיות בר-פלוגתא

מו כאשר עושים סדרה עולה של בטל (41) עבר (272) מת (440) יש בה תשעה אברים חיוביים – 41, 272, 440, 545, 587, 566, 482, 335, 125 – שהמוצק שלהם הוא שמואל (שאמר "הנה זקנתי ושבת", כדלקמן בפנים). ממוצע שבעת האברים האחרונים בסדרה (מימין ואילך) הוא מת – אצל החכם המובהק הכל הוא מת למעליותא, "אדם כי ימות באהל" (במדבר יט, יד), שממית עצמו באהלה של תורה (שבת פג, ב). בסיס הסדרה הוא מינוס 63, שם סג, סוד עולם התהו בו היתה מיתת המלכים, אך תכליתו המשיחית היא המשכת אורות מרובים דתהו (שם סג) בכלים מרובים דתיקון (שם מה). וד"ל.

מז שיחת ש"פ וירא תש"ס ס"ב.

מח זהר ח"א כקג, א; שער מאמרי רשב"י חיי שרה. ובכ"מ. מט עבר, הזקן מפלג, רומז לדרגת הזקנה הגבוהה ביותר – "כאילו מת ועבר ובטל מן העולם".

נ בראשית י, כה. דה"א א, יט.

הזקנה, "אני בינה לי גבורה"^{לח} (סוד הגבורה דאריך המלובשת בבינה^ט), עיקר כחם של הסנהדרין, ששבעים חכמיה הם בסוד ערבתי של "שמע"^מ, המדות של הבינה^{מא}, העילאה. בגיל שמונים מגיעים החכמים לשיא כחם לדון, כאשר כוחות השכל שלהם גוברים מחד ומאידך גם כח הרחמים-ההמתקה שלהם בשיא תוקפו (שהרי הבינה היא מקום המתקת הדינים^{מב}).

"בן תשעים לשוח" מגיע לחכמה, שיש בה ממד עמוק של דין – התגלות גבורה דעתיק המלובשת במו"ס דאריך ומשם מאירה לחכמה עילאה – שהוא מקור האכזריות החיובית של זקן מופלג, בגינה אין להושיבו בסנהדרין^{מג}. "לשוח" הוא על דרך "דאגה בלב איש ישחנה"^{מד},

כאשר ה"בן תשעים" דואג על זמן הסתלקותו וחושש "איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי"^{מה} (תוך חשש מדינו של ה' ו'שכחה' שגם בעולם העליון זקוקים ליותר רחמים מדין – כח

לח משלי ח, יד.

לט ע"ח שי"ג (אריך אנפין) פ"ב (מ"ת).

מ דברים ו, ד.

מא שנה"כ דרושי ק"ש ה.

מב שנה"כ קידוש ליל שבת דרוש א; דרושי סוכות ג. ובכ"מ. מג ובהמשך להערה ל, בה נמנו ארבע מדרגות ביחס להעדריבנים: זקן מופלג (שלפי רש"י שכן צער גידול בנים) היינו "בן תשעים לשוח", החכמה של פרוצוף הזקנה; זקן שאינו ראוי להליד היינו "בן שמונים לגבורה", הבינה של פרוצוף הזקנה, ומכיון שדווקא אז הוא מגע להתגברות בתורה וברחמים מקשה רש"י מאיזה טעם הוא לא ראוי לדון (והרמב"ם לא הביאו כלל, כנ"ל שם); מי שאין לו בנים – שאינו אכזר אך גם אינו רחמן – הוא כנגד "בן שבעים לשיבה", המדות דפרצוף הזקנה (היינו שהוא בכלל הבנים-המדות ואינו במדרגת ההורים-המוחין); סריס – חוסר הולדה שלא תלו בגיל – הוא כנגד "בן ששים לזקנה", המלכות דפרצוף הזקנה. בראש (י) ובסוף (ה תתאה) יש אכזריות (מטעמים שונים).

מד משלי יב, כה.

מה ברכות כח, ב.

הרחמנות

שנדרשת מדייני
הסנהדרין היא
לא רק ביחס
לנידונים, אלא גם
בתוך הסנהדרין
עצמה – עליהם
לדון בנחת, לפרגן
לדעות השונות
ולחלוק בחסד ולא
ב'דינים'

עם כולם ("פלגאה", ככינוי
הגנאי לשון חז"ל^א) למי
שנוהג כך). בפנימיות, גם
תכונות אלו נובעות ממדת
האכזריות, היינו חוסר
סבלנות, ומגבורה יתרה
(מעבר לגבורה החיובית
של "בן שמונים לגבורה")
שגורמת להתעקשות
ולמחלוקת.^ב

מעבר לתכונות נפשו
של הזקן המופלג, גם מצד
שאר חברי הסנהדרין, הנוכחות של זקן מופלג
בקרבם – עם תחושת הכבוד הגדול כלפיו^ג –
מקשה לחלוק עליו באופן נינוח ואי-הנעימות
בדין עלולה להביא בסופו של דבר לעיוות דין
(על דרך דרשת "לא תענה על רב לנטות"^ד,
"לא תענה על רב", שבשלה לא מושיבין מלך

נא עירובין סא, ב. גיטין לא, ב (ושם סב, א).

נב אם העקשנות והמחלוקת גוברות הזקן המופלג עלול
להפוך גם לזקן ממרא שעונוש מיתה (**מופלג: ממרא** עולה
מת). הדוגמה העיקרית בחז"ל לזקן ממרא הוא עקביא בן
מהללאל (סנהדרין פח, א) – אלא שלא הורה למעשה ולכן
לא הרגוהו – שאחת ממחלוקותיו עם חכמים שהיה מטמא
דם ירוק (שם פז, ב), היינו שהחשיב אותו כאדום, והיינו שרש
לאכזריות (אדום גבורה) בתוך הרחמים (ירוקת-תפארת),
וד"ל. על עקביא בן מהללאל נאמר "שאין עזרה ננעלת על
כל אדם בחכמה וביראת חטא" כמוהו (פסחים סד, ב) –
כמשחקת גם במשנתו "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה
בא לידי עברה, דע מאין באת [סוד 'החכמה מאין תמצא']
ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" (אבות
פ"ג מ"א), שכולה חכמה-ראיה של "חכם הוואה את הנולד"
(ביחס ללידה בעבר, "מאין באת? מטפה סרוחה", וביחס
לנולד העתידי, "ולאן אתה הולך") ויראת חטא (ומודעות
להסתלקות המאפינות "בן תשעים לשוח") – **סוד גבורה**
(יראה) דעתיק המתלבשת בחכמה, כמבואר בפנים.

ורמז חריף: **זקן מופלג** עולה כשמו של אותו איש, ימח שמו
וזכרו, שמתוך **ישותו** נעשה הממרא-למופת בתולדות עם
ישראל (וכל מעטף הרחמנות' שלו הוא תכלית האכזריות
על נשמות ישראל קדושים), כאשר ה"בן תשעים לשוח"
מופיע בעץ האשוח, המדמה זקן מופלג.

נג על דרך המקובל היום בצבורים מסוימים שזקן תלמידי
החכמים נעשה 'גדול הדור' שאין לערער על ה'דעת
תורה' שלו ולדון עמה.

נד שמת כג, ב.

בסנהדרין^ה ומתחילים בדיני נפשות מן הצד^ו).
כלומר, הרחמנות שנדרשת מדייני הסנהדרין
היא לא רק ביחס לנידונים, אלא גם בתוך
הסנהדרין עצמה – עליהם לדון בנחת, לפרגן
לדעות השונות ולחלוק בחסד ולא ב'דינים'
– ורק כך יצא משפט אמתי ומבורר, "משפט
רחמי"^ז.

"זקן מלא רחמים"

הרמב"ם כותב ש"אין מעמידין זקן מופלג
בסנהדרין, אך מה דינו של מי שהתמנה לדין
בשנים המתאימות לכך ואז הפליג בזקנה כדין^ח?
הרשב"א כתב^ט "דכל שהוא תלוי בסבה כל
שישנה לסבה ענין נגור אחר הסבה, וסבת
הזקנה האכזריות. ולפיכך אין מושיבין אותו
אחר שנזדקן בדין של סנהדרין שהרי נתחדשה
לו הסבה הגורמת" וכך כתבו רבינו יונה^י ועוד^{יא}.
לעומתם, הביא המאירי^{יב} מי שכותב "שלכתחלה
הוא שאין מושיבין אבל אם הושיבוהו כשהוא
בחור אף על פי שהזקין דן כדרכו והולך שמאחד
שהורגל בדיני נפשות אין כאן בית מיחוש" ועוד
צדדו^{יג} שמופקע לומר שמסלקין מהסנהדרין זקן
שיושב ודן במשך שנים כאשר הפליג בזקנה.
יש אף מי שפרש^{יד} את דברי שמואל "ואני
זקנתי ושבתי... ואני התהלכתי לפניכם מנערי
עד היום הזה"^{טו} כמלמדים שאף ש"אני זקנתי
ושבתי", ויתכן שכעת איני ראוי, הרי העובדה

נה סנהדרין יח, ב.

נו שם לו, א.

נד ע"פ הקדמת תקו"ז יז, ב ("פתח אליהו").

נח הבא לקמן מבוסס גם על מדור 'הלכה יומית לעין
ברמב"ם' בחוברת דבר מלכות.

נט שו"ת הרשב"א ח"ו סימן קצא (ועיי"ש שכן הוא מבין
בדעת רש"י).

ס חידושי רבינו יונה לסנהדרין לו, ב ד"ה "אחריתי".

סא שבות יעקב א"ח סימן כט; רב פעלים ח"ב חו"מ סימן ד.
סב בחידושי לסנהדרין שם.

סג ראה קצוה"ח סימן ז ססק"ב.

סד אשד הנחלים (נחמולי) נחל אשכול דרוש ח בשם ר"ח
(בן דוד) אבולעפיא. הובא בעיקרי הד"ט או"ח ל, י.

סה שמואל"י, ב.

שמונים לגבורה"ט (דבר שיתבטא הן ברחמי
כלפי הנידון והן ביכולת שלו להמשיך לדון בנחת
עם חברי הסנהדרין, למרות שהוא מזדקן ונעשה
הבכיר שבהם, מתוך 'השתפשות' רבת-שנים
בדיון מלא רחמים).

כך, רבי עקיבא, שלעוצם רחמיו אמר שאם
היה יושב בסנהדרין בדיני נפשות (שבטלו לפני
זמנו¹⁴ לא היה נהרג אדם לעולם, למד תורה
"זמר בכל יום"^{טא} – הוא התעצם עם מדת "זקן
מלא רחמים"^{טב} בה החל את דרכו בהוראה ועמה
התמיד להורות עד סוף ימיו.

טט והיינו סוד מה ש"פנימיות אמא פנימיות עתיק" היא
מדרגה גבוהה ועמוקה יותר מ"פנימיות אבא פנימיות
עתיק" (ראה לקו"ת נצבים מט, ד ע"פ פע"ח שער ק"ש
פט"ו), וד"ל (והוא סוד תחית המתים – בגיל מאה, בו
"כאילו מת ועבר ובטל וכו", כנ"ל – מכח האמהות כמבואר
בהערות לשיעור הנ"ך היומי על ישעיה כו, ט).

ע ראה שבת טו, א.

עא סנהדרין צט, ב.

עב מכילתא פרשת השירה פ"ד. "זקן מלא רחמים" –
ר"ת זמר, ס"ת אמן (העולים יחד ב"פ יג, מדות הרחמים,
ברבוע), ובאמצע התבות אותיות מקל (עליו נסמך הזקן)
– עולה מודעות, עיקר המודעות של של הדיין, העולה
למרבית הפלא רחמן אכזר!

ש"התהלכתי לפניכם מנערי עד היום הזה"
מונעת מלהעביר אותי מלהיות שופט.

אמנם שמואל הנביא לא הגיע לגיל של זקן
מופלג – שהרי כל שנותיו היו חמשים ושתיים^{טו}
– אך תולדות עם ישראל מלאות בגדולי ישראל
שהחלו את כהונתם בגיל שמונים והמשיכו בו
שנים רבות. כך, משה רבינו, הלל הזקן, רבן יוחנן
בן זכאי ורבי עקיבא הורו מגיל שמונים – זמך-
השיא של היכולת לדון, כנ"ל – עד שהסתלקו
בגיל מאה ועשרים^{טז}. הטעם הפנימי, המתאים
לדברי המאירי, הוא שמי שהתחיל להורות בגיל
המתאים כבר קנה בנפשו את מדת הרחמנות,
עד שהיא נעשתה אצלו טבע שני (בגימטריא
אמת, כנודע^{טז}) ושוב אינה בטלה ממנו. כלומר,
גם כאשר יפליג בזקנותו, ויגיע לגיל שבו נכנסת
בו אכזריות (חיובית, מצד הגבורה שבפנימיות
החכמה, כנ"ל), היא מיד מתמתקת במדת
הרחמים המיושבת אצלו בתוקף מהיותו "בן

טו תענית ה, ב (וראה דברי האריז"ל שהובאו לעיל הערה
ה על השלמת שנותיו על ידי ראב"ע).

טז ספרי דברים לד, ז.

טח ראה הטבע היהודי עמי קמ. ובכ"מ.

הַלּוּמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדוֹר

- ◆ ישנה אכזריות חיובית על פי תורה אך בדיני נפשות נדרשים רחמים ללא שמץ אכזריות.
- ◆ אכזריות נובעת מהקדמת התורה לישראל והרחמים הם התודעה שישראל קודמים לתורה.
- ◆ בשביל לעורר את מדת הרחמים בנפש נדרשת מילה אך הרחמים בפועל מתגלים רק אחרי הולדת בנים.
- ◆ הכושר המלא לדון – במלוא עצמת השכל ומתוך רחמים תקיפים – מבשיל בגיל שמונים.
- ◆ זקן מופלג הוא "בן תשעים לשוח" אצלו מתגלה החכמה העליונה בה מלובשת גבורה דעתיק.
- ◆ זקן מופלג עלול להפוך לבר-פלוגתא לכל חברי הסנהדרין משום שהוא נעשה חסר-סבלנות (אכזריות) ומעמיד על דעתו (מתוך גבורה) והם חולקים לו כבוד ומתקשים לחלוק עליו.
- ◆ הדיון בסנהדרין צריך להיות מלא רחמים – מחלוקת מתוך פרגון וחסד.
- ◆ מי שקונה בנפשו את מדת הרחמים ממתיק גם את האכזריות של הזקנה ונעשה "זקן מלא רחמים".



שיעור

כתר שם טוב קצב ו־קכד

לריב ולהתפייס

קיצור מהלך השיעור

בשיעור כתר שם טוב מיוחד, שנמסר בליל שבת האחרון, מוסברת הדינמיקה של **התפייסות** בין שני אנשים שרבו, כמשל לפיוס **בין ה' לישראל**, תוך דגש על **בניית יחסים מתוקנים וכנים**, בהם אפשר **לדון ולהתוכח** על הפגיעות ההדדיות מתוך **נדלות מוחין**, ודווקא כך **להגיע לסליחה** ולשקם ולהחזיר את **האהבה**. בעוד **פרק א** של השיעור עוסק בהתמודדות עם **פגיעות מכוונות**, "עון ופשע", **פרק ב** של השיעור משלים את ההסתכלות בתורה נוספת של הבעל שם טוב, העוסקת דווקא בממד החטא **בשגגה** עליו יש לשוב בתשובת על ידי **נתינת דעת**. גם השיעור הזה – כקודמו בחוברת – נוגע **בחטא העגל** וב־**יג מדות** הרחמים עליהם קוראים השבת בפרשת השבוע. שיעור מתוק ויסודי, שלא כדאי להחמיץ, על יחסי **אדם לחברו ואדם למקום**.

המקבילות בסיום ספר מיכה – שלפי האריז"ל הן פנימיות יג המדות של משה – פותחות "מי אל כמוך נשא עון ועבר על פשע"^ב. בתורה, לפי מנין המדות בקבלה^ג, "נשא עון ופשע" הן המדות העשירית והאחת עשרה – שכנגדן במדות דמיכה "תתן אמת ליעקב, חסד לאברהם"^ד (וכדלקמן) – ובמדות דמיכה "נשא עון ועבר על פשע" היינו

א. תוכחה ופיוס (כש"ט קצב)

"נשא עון ועבר על פשע"

הגענו בסדר הלימוד שלנו בכתר שם טוב לתורה קצב:

מבעש"ט ז"ל. פירוש הפסוק נושא עון ועובר על פשע,

נשיאת העון והפשע היא מיסודות מדות הרחמים. כך, יג מידות הרחמים בתורה חותמות ב"נשא עון ופשע וחטאה ונקה"^א ו־יג המדות

נרשם (מהזכרון) ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. שבת תצוה תשפ"ד – כפ"ח.

א שמות לד, ז.

ב מיכה ז, יח.

ג זהר ח"ג קלא, ב; ע"ח שי"ג (א"א) פ"א; פע"ח שער הסליחות פ"ד; שעה"כ דרושי ויעבור דרוש ג ואילך; משנת חסידיים מסכת שארית האצילות פ"ו ואילך.

ד מיכה ז, יט.

הייתי חושב

שכאשר שני אנשים שרבו רוצים להתפייס הם מחליטים להשאיר את העבר מאחור ולפתוח דף חלק. אבל הבעל שם טוב מסביר בדיוק ההיפך: בשביל להתפייס צריך לברר לעומק את סבת המריבה וללבן את הדברים, להתווכח ולהוכיח

— שתי מילים מאותו שרש^א — מי פגע במי ובמה בדיוק. אם היה מדובר בשני צדיקים היה אפשר לומר שבויכוח שלהם כל אחד אומר 'אני חטאתי לך, אני אשם במריבה' ומבקש את סליחת השני, אבל כאן מדובר בפירוש במריבה בין שני אנשים 'רגילים', שכל אחד מרגיש שהשני הוא זה שפגע בו ומוכיחו על פניו.

באמת, מצות תוכחה בתורה מופיעה כהקדמה ל"כלל גדול בתורה"^ב של "ואהבת לרעך כמוך": "לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. לא תקם ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני הוי"^ג. ידוע שהבעל שם טוב מפרש את "הוכח תוכיח" — "הוכח" את

עצמך ורק אחר כך "תוכיח" את זולתך. כדי להעיד לזולת על חטא צריך קודם למצוא את אותו חטא בדקות או בדקות שבדקות בתוכי ולהוכיח את עצמי — אחרת אסור לי להוכיח את הזולת, וגם לא תהיה בכך כל תועלת. אבל שם מדובר בעיקר על קיום מצות תוכחה במשהו

המדות השניה והשלישית, כנגד "רוחם וחננו"^ד במדות של משה. דברי הבעל שם טוב מתייחסים לשינוי סגנון במדות של מיכה — בעוד בתורה המלה "נשא" מתייחסת ל"עון ופשע וחטאה" (שהנשיאה של כל אחד מהן היא מדה אחת במדות הרחמים) במיכה ה"נשא" מתייחס רק ל"עון" ואילו במדה הבאה כתוב "ועבר על פשע".

ויכוח לשם פיוס

רוצה לומר שהוא על דרך משל שהיה ריב בין ב' בני אדם, וכשרוצין להתפייס זה עם זה אז מתווכחין לידע מי חטא נגד מי, מה שאין כן כשאין רוצין להתפייס אינו נושא עונו להוכיחו על פניו מה שהטא לו. דברי הבעל שם טוב כאן הם

חידוש גדול. בהשקפה ראשונה, הייתי חושב שכאשר שני אנשים שרבו רוצים להתפייס הם מחליטים להשאיר את העבר מאחור ולפתוח דף חלק. אבל הבעל שם טוב מסביר בדיוק ההיפך: בשביל להתפייס צריך לברר לעומק את סבת המריבה וללבן את הדברים, להתווכח ולהוכיח

א ספר השרשים לרד"ק שרש "כח". השנר הוא כח (ממנו נגזרים השרשים יכח נכח כוח, החב"ד של כח, כמבואר בשבעים פני חן פן לא ובעמודיה שבעה "ראשון" של דברים), ר"ת כתר חכמה, כאשר בחכמה גופא (כנגדה שרש יכח בפרט, כנ"ל) היינו סוד כח'מה, הארת גבורה דעתיק (כתר) בחכמה דאריך (מו"ס) ומשם לחכמה דאצילות, והוא סוד כח המשכיל, המשכיל השכלות ומבריק הברקות חדשות וממנו כל חדש (כח כל חדש עולה שמים, י"ה פעמים הוי', יחוד י"ה של שם הוי' ב"ה ממנו התחדשות מעשה בראשית בכל רגע תמיד). בשרש העליון כחו יתברך הוא היותו "כל יכול", ששרשו בבינה דיחיד, וכמבואר בעמק המלך שמקור חכמה סתימאה הוא בבינה דעצמות (בינה דתהו, בלשוננו), וד"ל.

ב בראשית רבה כד, ז.

ג ויקרא יט, יד"ח.

ד בעש"ט עה"ת פרשת קדשים אות טו.

ה שמות לד, ח.

ו שרש יכח בהתפעל, התוכח, מופיע בתנ"ך רק פעם אחת: "כי ריב להוי' עם עמו ועם ישראל יתוכח" (מיכה ו, ב). בת"י ובפירוש ר"י קרא שם כתוב שהוא לשון תוכחה; המצודות שם מפרש "ענין בירור דברים"; המלבי"ם כותב שם "הוכח הוא בנחת וע"פ ראיות השכל, וישראל מצוין את הגדולים, עמם יתוכח בראיות [ונעם כלל ההמון יבא בריב]" (והוא קרוב להוכחת משפט בהגיון, כפי שהוא בלשון החוקרים, אלא ששם הוא כדי "להראות שהוא צדיק בריבו"); וראה בספר השרשים לרד"ק שיש בו גם משמעות של זימון. והמבנה הפנימי: י - הוכחת משפט בהגיון (הוכחת אמת שכלית, חכמה); ה - בירור דברים וויכוח עם מי הצדק (סוד המשפט שבבינה, מקום הסנהדרין וכו'); ז - השגחה והנהגה לפי העתים המשתיים בו"ק); ה - תוכחה (מצות "הוכח תוכיח" שהיא "דינא דמלכותא דינא"), וד"ל.

הרצון לפיוס

אחרי המריבה
בא מתוך האהבה
המסותרת שיש
בין שני האנשים
אך כדי לגלות את
האהבה הזאת
צריך להקדים לה
"תוכחת מגלה"

שהזולת לא בסדר בו, לטובתו, וכאן מדובר על משהו בו הזולת חטא כנגדי ומטרת הפיוס היא להחזיר את האהבה בינינו. כדי להגיע לאהבה צריך להסיר את כל השנאה מהלב, לבטל את הנטייה לנקמה ונטירה (שהיא בלב^{טו}), ועושים זאת באמצעות התוכחה.

כתוב במשלי "טובה תוכחת מגלה מאהבה מסתרת"^{טז}, וידוע הרמז שאנחנו תמיד אומרים^{טז}, שתוכחה היינו תוך-אהבה – התוכחה באה מתוך אהבה. לפי דברי הבעל שם טוב כאן יתפרש ש"תוכחת מגלה" היא הדרך לגלות את ה"אהבה מסתרת" – הרצון לפיוס אחרי המריבה בא מתוך האהבה המסותרת שיש בין שני האנשים (וכדלקמן עוד) אך כדי לגלות את האהבה הזאת צריך להקדים לה "תוכחת מגלה" (ובדומה לדברי הרד"ק: "וכשיוכיח אדם את חבירו הנה האהבה תגולה בתוכחת והאהבה היא טובה מאהבה מסותרת שיהאב אדם את חבירו בלבו ולא יגלה לו האהבה ולא יוכיחו בשעה שצריך לתוכחה"^{טז}).

לשאת את העון כדי לעבור על הפשע

לאור המשל של שני האוהבים שרבו ורוצים להתפייס מפרש הבעל שם טוב את "נשא עון ועבר על פשע" באופן מחודש: וזהו שכתוב נשא עון, רוצה לומר שנושא עונו ומוכיחו על פניו, היינו כשרוצה לעבור על פשע. הפשט של נשיאת העון הוא שה' לוקח על עצמו את העון, סולח עליו וסובל אותו, אך

הבעל שם טוב כאן מפרש ש"נשא עון" הוא מרים את העון ומתייחס אליו, כמו שאומרים היום 'שם את הנשאה על השלחן'. בלשון הקדש אותו מלה יכולה לקבל משמעויות שונות ואף הפוכות, וכך כאן ה"נשא עון" יכול להתפרש כסולח על העון ומעלים אותו ויכול להתפרש כמתייחס אליו ומוכיח עליו (וכן לפעמים "ונשא עונו"^{טז} אומר שהאדם סובל בשל חטאו שלא נסלח לו).

גם העון וגם הפשע^{טז} הם עבירות חמורות ובמזיד, בניגוד לחטא ("וחטאה") שהוא בשוגג^{טז}, כאשר העון עצמו הוא כבר מזיד והפשע הוא מרד, עבירה שנעשתה להכעיס. כמו שלמדנו לאחרונה^{טז}, גם הפשע בדיני שומרים, שנראה כשגגה, הוא בעצם מרד – מרידה בהתחייבות לבעלים לשמור כדבעי על החפץ שלו^{טז}. כאן התוכחה על העון-המזיד היא שמאפשרת לעבור על הפשע-המרד. זהו סוג של רפואת "דומה בדומה"^{טז}, כאשר ההצבעה על המזיד והבירור-הויכוח ביחס אליו מאפשרים לעבור על הפשע החמור ממנו. איך אפשר להסביר זאת? את העון במזיד של הזולת קל לי יותר לקבל – זהו הרע שלו, יש לו יצר הרע... הוא לא עשה זאת נגדי, כדי למרוד בי ולהכעיס אותי. כאשר מגדירים מעשה כעון, מכירים ברע שיש בזולת בלי קשר אלי ומוכיחים אותו עליו, קל יותר לעבור על הפשע שנדמה היה לי שנעשה אך ורק כדי להכעיס אותי.

הפירוש של הבעל שם טוב, שביג מדות הרחמים תתכן נשיאת העון במובן של הזכרת העון וויכוח עליו, אפשרי משום ש"יג מדות הרחמים הן יג תיקוני דיקנא – תיקוני הזקן

טו ויקרא ה, א ו'יז, יז, טז.

טז ורמז: עון פשע משלימים ליכד ברבוע (אמונה-דעת); יסוד מלכות).

יז יומא לו, ב.

יח שיעור כ"א שבט – נדפס בגליון משפטים.

יט ספר השרשים שרש 'פשע'.

כ ראה תנחומא בשלח כד. רמב"ן במדבר כא, ט. רפואה שלמה פ"ח.

יא רש"י ויקרא יט, יח; רשב"ם שם; חזקוני שם. ועוד.

יב משלי כז, ה.

יג שכינה ביניהם פ"ב הערה יב; תשובת השנה מאמר "בכל דרכיך דעהו" פ"ה. ובכ"מ.

יד ספר השרשים שרש "יח".

לפעול בעירו, להקים מוסד ולהחזיק אותו במסירות נפש.

למה הבאנו את זה? בשביל דרשה לענין שלנו. השאלה הראשונה ששואלים אדם בדינו בשמים היא "נשאת ונתת באמונה?"^{כב}. כעת נדרוש ש"נשאת" מתיחס ל"נשא עון" ו"נתת" ל"מתן אדם". כאשר יש מריבה בין שני אנשים ורוצים להתפייס, צריך להיות "נושא ונותן באמונה": קודם כל, צריך להיות "נשא עון" – לשים את הנושא על השלחן, להתווכח ולהוכיח, במגמה גם לשאת את העון כפשוטו. כאשר אני "נשא עון" יש כאן גם כוונה לקבל-לשאת אותו – להכיר ברע של הזולת, להוכיח אותו, ובכל זאת להתפייס איתו. אבל אחרי התווכחה והסליחה העיקר הוא להיות גם "נותן", "מתן אדם", לתת את עצמי באהבה בקשר הזה. בלוח "היום יום" מדובר בעיקר על התמסרות לשליחות, "התעסקות בהחזקת הדת", אבל בכל קשר אמתי בין שני אוהבים כל אחד צריך לתת את ה"אדם" שבו בקשר.

מהי ה"אמונה" של ה"נושא ונותן"? תמיד אנחנו מזכירים^{כג} בשם הבעל שם טוב שכמו שמאמינים בה' יתברך צריך להאמין בכל יהודי. מהי האמונה ביהודי? אמונה באהבה שלו, באהבה בינינו. אברהם אבינו, "ראש כל המאמינים"^{כד}, הוא גם איש האהבה, "אברהם אהבי"^{כה}. בכלל, למה להתפייס? אולי עדיף שנמשיך לריב. יש "עת מלחמה ועת שלום"^{כז}, וב"עת מלחמה" צריך להלחם ולא לעשות שלום, כמו במלחמה שיש היום בעזה. כעת מדברים על

היינו שערות הזקן ושערות הן בסופו של דבר צמצומים^{כח}, יש בשערות קושי ודין מסוים^{כט} שמתבטא כאן בתוכחה ובדיקוק מי חטא למי. כפי שהזכר, "נשא עון ופשע" במדות של משה מכוונות כנגד "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם" – המטרה היא החזרת האהבה, "חסד לאברהם", אבל כיון שרוצים שהאהבה תהיה אמיתית, שהיחסים שלנו יהיו כנים ואמתיים, צריך להקדים את ה"תתן אמת ליעקב", את התוכחה מתוך דבור פתוח ואמתי, שגורמת לכך שגם האהבה שאחריה תהיה אמיתית.

נושא ונותן באמונה

לפני כמה ימים קראנו בלוח "היום יום"^{כג}:
כתיב מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו.

המפרשים מסבירים^{כד} ש"מתן אדם" הוא הנתנה שהוא נותן – מתנות, צדקה או אפילו שוחד – והמתן "ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו" כאשר הוא נצרך לאותם הגדולים או עומד בפניהם למשפט. אבל ההסבר החסידי הוא:

יש לך אנשים שהם גדולי השם בחכמתם או בעשרתם, אבל מתן אדם, כשהאדם נותן את האדם שלו

באיזה התעסקות בהחזקת הדת, הנה לא זו בלבד כי ירחיב לו, אלא עוד זאת כי לפני גדולים ינחנו. כשאדם נותן את עצמו, את ה"אדם" שלו (אדם בגימטריא מה, הבטול והפנימיות של האדם), הוא מצליח לפעול יותר ממה שהגדולים – בחכמה או בעושר – יכולים לפעול בלי התמסרות. הנושא כאן הוא היכולת של אדם

כאשר אני "נשא עון" יש כאן גם כוונה לקבל-לשאת אותו – להכיר ברע של הזולת, להוכיח אותו, ובכל זאת להתפייס איתו

כה שבת לא, א.

כו אמונה ומודעות עמ' סד; חתן עם הכלה עמ' ריא. ועוד.

כז שמות רבה כג, ה (ע"פ שה"ש ד, ח).

כח ישעיה מא, ח.

כט קהלת ג, ח.

כא ראה ביאורו"ז (אדה"א) פרשת תרזעו. וברבוי מקומות בחסידות. פתחי שערים נתיב פרצוף א"א פי"ד. ועוד.

כב ראה זהר ח"ג קלא, ב.

כג לוח "היום יום" י"ב אדר"ר.

כד ראה רש"י, מצודות ואבן עזרא משלי יח, טז.

בכך התברר שבאותו גלגול הוא מתאים להנהגת דור המדבר אך לא להנהגת הדור שנכנס לארץ). באופן שלם התהליך של הריב והפיוס, עם הגדילה מקטנות לגדלות, הוא תהליך הגלות והגאולה (והרמז: **רַב פּיוס** הוא סוד **רַב יוסף**, העולה בגימטריא **משיח**). גם לקראת הגאולה ישנו יום הדין, בו מתוכחים מי חטא נגד מי, כאשר על פי הפשט ה' אומר לנו שאנו חטאנו נגדו ואנו טוענים כנגדו את טענותינו⁵⁴. אכן, כמו בסיפור המפורסם של הכפרות החסידיות⁵⁵, אחרי שמפרטים את פנקס הטענות של ה' כלפינו ואת פנקס הטענות שלנו כלפי ה' מסובבים את שני הפנקסים מעל הראש, קורעים אותם ומשליכים אותם לתנור, ומתפייסים. אחרי ה"נשא עון ופשע וחטאה" – כשנושאים מפרטים את כל סוגי החטאים – מגעים ל"ונקה", שני המתווכחים הרבים המתפייסים יוצאים נקיים "ובא לציון גואל".

ב. תשובת הדעת (כש"ט קכד) תשובה על חטא

עוד שתי תורות הלאה, בתורה קכד, הבעל שם טוב מדבר על חטא ותשובה, כשהוא מדגיש "חטא בשוגג בלא דעת". בתורה קכב דובר על עון ופשע, מזיד ומרד, בניגוד לחטא שהוא בשוגג. אכן, היסוד של הכל הוא החטא השוגג, כרמוז בכך ש"עון עולה ז"פ חטא ופשע עולה כה פעמים חטא⁵⁶, שהרי "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות"⁵⁷ (החטא

לא ראה מיכה ו (המקום בו נאמר "ותוכח", כנ"ל הערה ו); ישעיה א, יח (ובמפרשים שם, ובפרט ברד"ק); והשווה גם יחזקאל כ, לה (ואילך) והושע ב, טז (וברד"ק שם המחבר את הדברים לאמור ביחזקאל).

לב סיפורי חסידים (זיון) מועדים סיפור 68. וראה **התחדשות גליון 56**.

לג ובמספר סידורי: חטא עולה 18 (כמו בחשבון הרגיל), עון עולה 36, חטא חטא, ופשע עולה 54, חטא חטא חטא!

לד סטה ג, ב.

מריבה בין יהודים, ובכל זאת – מאיפה יודעים שהגיע הזמן להתפייס? כאשר מרגישים את האהבה המסותרת, שיש רצון לאהבה של הזולת ובקשה פנימית שהוא יאהב אותי. התחושה הזו היא האמונה – אמונה באהבה – שהופכת את שני האנשים שרבו לנושאים ונותנים באמונה. כל זה היה דרוש, ווארט, על השאלה "נשאת ונתת באמונה".

פיוס מתוך גדלות

הנקודה העיקרית בהבנת דברי הבעל שם טוב כאן היא שהחזרת האהבה צריכה להיות מתוך גדלות מוחין של "נשא עון". במצב של קטנות מוחין ברגע שמעלים נושאים העון לדיון מתמלאים 'התפעלות' ורגש של היפך-האהבה והזכרת העון רק מפריעה לפיוס. לעומת זאת, בגדלות מוחין אין התפעלות רגשית – 'אך התפעלות' בנוסח חסידות חב"ד, שכל מגמתה היא גדלות מוחין – כך

שאפשר לדון בעון מחדש בלי להתרגש, ליישר את ההדורים ולהתפייס באמת. אם כן, פיוס אמתי מתחיל מהאמירה 'בואו נהיה גדולים ולא נתנהג כמו ילדים קטנים'.

הנמשל כאן הוא, כמובן, היחסים בין ה' ועם ישראל. דוגמה למעבר מקטנות מוחין לגדלות מוחין באופן הציבורי רואים במשך השנים של עם ישראל במדבר, כפי שמבואר בחסידות⁵⁸ על כך שבתחלת השנים במדבר נשלח משה להכות בצור ואילו בסוף השנים עליו לדבר על הסלע – כשעם ישראל בקטנות (שסמלה הוא הצור) נדרשת הכאה אך כשעם ישראל מתבגר ומגיע לגדלות (שסמלה הוא הסלע) אסור להכותו ויש להוכיחו בדבור פתוח ומשכנע (וכאשר משה נכשל

פיוס אמתי

מתחיל מהאמירה
'בואו נהיה גדולים
ולא נתנהג כמו
ילדים קטנים'

ל ראה באורך מעין גנים ח"ד חקת וש"נ.

ברגע שאדם הוא בעל ישות המרוכז בעצמו הוא ודאי יפגע מתוך כך בזולת

היא קודם כל עליו:

מבעש"ט. מעם הנון כי כשחטא בשונג בלא דעת אז יש תקנה בעושה תשובה בכוונה שנותן בו דעת להעלותו.

אדם חוטא בלי דעת, מתוך

"רוח שטות", והתשובה היא כשהוא נותן את דעתו על מה שעשה. ברור מדברי הבעל שם טוב שתשובה היא לא חרטה סתמית (עליה נאמר "דשעים מלאים חרטות"^{מא}) אלא תהליך של העמקת הדעת. כך אומר גם אדמו"ר הזקן בתניא שתשובה צריכה להיות ב"שעת הכושר בישוב הדעת להתבונן בגדולת ה' אשר חטא לו"^{מב}.

הדעת יכולה לגלות שמעשה החטא היה בשגגה, כשהאדם אבד את דעתו־כוונתו האמתית (כך בתשובה מיראה, בה "זדונות נעשו לו כשגגות"^{מג}), או לגלות שבעצם באותו מעשה אפשר לתת דעת־כוונה חיובית (כך בתשובה מאהבה, בה "זדונות נעשו לו כזכויות"), וכך או כך הדעת מתקנת את החטא ומעלה אותו.

מה שאין כן כשהחטא ברעת כמה יתקנה.

מה פירוש "חוטא בדעת"? יש עבירות שצריך להיות גאון בשביל לעשות אותן... עבירות שאדם יכול לעשות רק מתוך הרבה דעת ותכנון. בעבירות כאלה, שנעשו מתוך הרבה דעת – ולא "בשוגג בלא דעת" – יותר קשה לצייר נתינת דעת שתוכל להעלות אותן.

וזה פ"י הש"ס האומר אחטא ואשוב כו' והבן.

"האומר אחטא" הוא מי שנותן את הדעת שלו בחטא, וכשהוא אומר "אחטא ואשוב" הדעת שלו כוללת כבר גם את האפשרות של תשובה – הוא מביא אותה בחשבון וסומך עליה ולכן גם מצב־התודעה של התשובה נכלל בדעתו ונופל בחטא, וממילא "אין מספיקין בידו לעשות

הוא החוט בו תופר היצר הרע, האומן במלאכתו, את רשת קוריה־העכביש בה נופל החוטא). לחטאים הכי גדולים קוראים 'חטא' – חטא עץ הדעת וחטא העגל^{לה}.

בכלל, אם יש שלשה סוגי עבירות, "עון ופשע וחטאה"^{לב}, מתאים להקביל אותם לשלש העבירות החמורות, "יהרג ובל יעבור", שהן שרשי כל עבירות. סתם חטא הוא עבודה זרה, כפי שהרמב"ם אומר^{לד} שכל התורה באה להרחיק מעבודה זרה. עבודה זרה היא הביטוי הכי מובהק לחטא בלי דעת, שהרי היא הבל ושטות שאין בו ממש. עון הוא פגיעה בזולת, שפיכות דמים – וכל מה שמסתעף ממנה, כמו לשון הרע או הלבנת פנים שחמורות כשפיכות דמים^{לז}. עון אותיות ענו – מי שענו לא פוגע בזולת, אך ברגע שאדם הוא בעל ישות המרוכז בעצמו הוא ודאי יפגע מתוך כך בזולת. פשע הוא בעיקר גילוי עריות (משרש פשע נגזרת בלשון הקדש גם המלה מִפְשָׁעָה^{לט}, כינוי לערוה) – המרידה היא בגידה בקשר שצריך להיות עם "חברתך ואשת בריתך"^מ. יחסית, החטא הוא בעיקר כנגד ה', העון בעיקר כנגד הגברים בעם ישראל (שהפגיעה בהם שייכת לתחום שפיכות הדמים, מלחמות־אגו) והפשע בעיקר כנגד הנשים בעם ישראל (שהפגיעה בהן שייכת יותר לתחום הבגידה־המרידה של העריות).

תשובה בדעת

בכל אופן, הכל מתחיל מהחטא והתשובה

לה ורמז: העגל עולה ו"פ חטא (היינו כל צירופי המלה חטא – החטא מכל נקודות־המבט האפשריות) ויחד עם חטא עולה עון (העולה ז"פ חטא, כנ"ל).

לו "עון ופשע וחטאה" עולים תורה, היינו כללות כל התורה כולה.

לז ראה מו"נ ח"ג סופמ"ט.

לח ב"מ נח, ב (המלכין פני חבריו); ערכין טו, ב (לשון הרע).

לט דה"א י"ט, ד. ראה ספר השרשים לרד"ק שרש 'פשע'.

מ מלאכי ב, יד.

מא עקדת יצחק שער סז סופ"ז (מספר המדות); ר"ח שער היראה פ"ג; או"ת אות תפד; תניא פ"א. ראה נדרים ט, ב. מב תניא פכ"ו.

מג יומא פו, ב.

"דחק" פירושו

העמקה נוספת של הדעת – גם אחרי חטא שאדם עשה בדעת אפשר לדחוק ולהגיע למדרגת דעת גבוהה יותר, שביחס אליה החטא נחשב כשווגר ובלי דעת

תשובה"מד.

בכל זאת, כמו שאומר אדמו"ר הזקן בתניא, גם למי ש"אין מספיקין בידו לעשות תשובה יש תקנה" – "אם דחק השעה ועשה תשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה"מה ו"אם דחק

ונתחזק ונתגבר על יצרו ועשה תשובה מקבלין תשובתו"מו. מדברי הבעל שם טוב כאן מובן שה"דחק" פירושו העמקה נוספת של הדעת. הרי בדעת יש אין סוף מדרגות – "עד ועד בכלל" ו"עד ולא עד בכלל" – ולכן גם אחרי חטא שאדם עשה בדעת אפשר לדחוק ולהגיע למדרגת דעת גבוהה יותר, שביחס אליה החטא נחשב כשווגר ובלי דעת, ומכח אותה דעת להעלות ולתקן אותו.

מד שם פה, ב.
מה תניא פכ"ה.

מו שם אגה"ת פ"א.

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ כדי להתפייס צריך ללבן את סבות המריבה, להתווכח ולהוכיח.
- ◆ "תוכחת מַגְלָה" היא הדרך לגלות את ה"אהבה מסתרת" בין שני אנשים שרבו.
- ◆ ההבנה שיש לזולת יצר הרע – שגורם לו לחטוא במזיד (עון) – גורמת ליכולת לעבור על פשע־מַרְדָּה, שנדמה היה שנעשה 'אישית' נגדי.
- ◆ "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם" – בשביל אהבת אמת צריך להקדים דבור פתוח ואמתי.
- ◆ ה"נושא ונותן באמונה" נושא עון ונותן את עצמו ("מתן אדם") בקשר – הכל מתוך אמונה בכל יהודי ובאהבה המסותרת המפעמת בלב.
- ◆ התעוררות אהבה לזולת ורצון לקבל ממנו אהבה הם האות שהגיע הזמן להתפייס.
- ◆ פיוס הוא מעבר מקטנות לגדלות – 'בואו נפסיק להיות ילדים קטנים'.
- ◆ בקטנות מוחין כל נושא טעון מביא למריבה ובגדלות מוחין ניתן לדון בדברים בלי התרגשות.
- ◆ ביחסים של ה' וישראל הגלות היא מריבה והגאולה היא פיוס.
- ◆ לפיוס הגאולה קודם יום הדין והתוכחה – הויכוח בין ה' ובינינו מי פגע במי.
- ◆ אחרי שמרצים את כל הטענות, "נשא עון ופשע וחטאה", קורעים את פנקסי־הטענות ופותחים דף חדש, "ונקה", ואז באה הגאולה.
- ◆ יסוד כל העבירות הוא החטא – בלי דעת – החוט בו תופר היצר הרע את רשתו.
- ◆ חטא־עוֹן־פשע מכוונים כנגד עבודה זרה־שפיכות דמים־גילוי עריות.
- ◆ תיקון החטא והעלאתו הם בנתינת הדעת.
- ◆ "האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה", כי חטא בדעת מלאה, ואף על פי כן אם דחק האדם והגיע למדרגת דעת גבוהה יותר תשובתו מתקבלת.



שיעור

סוד הנפלאות וכריתת הברית בפרשת כי-תשא

"אעשה נפלאות"

יום הנפלאות בשנה

ואביטה נפלאות מתורתך^ה – אפשר לפרש בפשטות שהכוונה לפעם היחידה שכתובה המלה "נפלאות" בחמשה חומשי תורה, "מתורתך". הרמז המובהק הוא שבתורה כתוב "נפלאות" חסר, שעולה גל במשולש (561) – "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך".

בפסוק הזה, כמו בעוד הרבה מקומות, המושג נפלאות הולך יחד עם המלה "נורא", שהוא סוד המשכת העצמות בקו האמצעי, "האל הגדול הגבור והנורא". "נגד כל עמך אעשה נפלאות... וראה כל העם אשר אתה בקרבך את מעשה הוי' כי נורא הוא אשר אני עשה עמך" – את הכל ה' עושה "עמך", עם משה רבינו ואחריו עם משה רבינו שבדור, משיח שבדור, ועד המשיח הכללי של כל הדורות.

שוב, זהו יום של ברית, "אנכי כרת ברית", ויום של נפלאות, יום של גילוי הנורא, את מעשה הוי' כי נורא הוא. בהשגחה ראיתי שבשיעור תהלים של היום – י"ז בחדש – יש גם אחד הפסוקים של נפלאות: "כי גדול אתה ועשה נפלאות אתה אלהים לבדך". פסוק מאד מיוחד, שיש בו פעמיים "אתה", פניה לעצמות, וכתוב בו גם "לבדך". כתוב^ה שהמושג "לבד" הוא

אדמו"ר הזקן אומר שצריך "לחיות עם הזמן" והכוונה היא עם פרשת השבוע^א. הכל בהשגחה פרטית ויסוד גדול של מורנו הבעל שם טוב הוא שמי שחי עם קביעות של שיעורי תורה, החל מפרשת השבוע, רואה השגחה פרטית בכל דבר. בהשגחה פרטית היום לומדים את "ששי" של פרשת כי תשא, שמתחיל מפסוק חשוב שה' אומר למשה רבינו: "וַיֹּאמֶר ה' אֲנִי כֹרֵת בְּרִית נֶגֶד כָּל עַמְּךָ אֲעֲשֶׂה נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא נִבְרְאוּ בְּכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הַגּוֹיִם וְרָאָה כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתָּה בְּקִרְבּוֹ אֵת מַעֲשֵׂה הוֹי' כִּי נִוְרָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ"^ב.

פסוק זה הוא הפעם היחידה בכל חמשה חומשי תורה בו מופיעה המלה נפלאות, כפי שדובר לאחרונה^ג. אם כן היום הוא היום בשנה של נפלאות – "נגד כל עמך אעשה נפלאות". כאן, בתורה, כתוב "נפלאות" בלי ו ואחר כך בנ"ך יש 13 פעמים נפלאות עם ו^ד. הפסוק בתורה הוא המקור של כל הנפלאות בהמשך. כתוב "גל עיני

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. ברית ישראל-אלהו-אריה-לייב שי' פרידמן. י"ז אדר תשפ"ג - כפ"ח.
א לוח "היום יום" ב' חשוון.

ב שמות לד, י.

ג ליל שבת משפטים - נדפס בגליון תרומה - תשפ"ג.
ד יהושע ג, ה; מיכה ז, טו; תהלים עב, יח; שם פו, י; שם צח, א; שם קו, כב; שם קיט, יח; שם קלו, ד; איוב ה, ט; שם לו, ה; שם פסוק יד; שם מב, ג; דניאל יא, לו (וראה באורך ובפירוט בשיעור הני"ל בהערה הקודמת).

ה תהלים קיט, יח.

ו נחמיה ט, לב (וראה דברים י, יז). ראה סה"מ תקס"ז עמ' כג ואילך. וברבינו מקומות בחסידות.

ז תהלים פו, י.

ח לקו"ב לשעה" פרקים יח"ט קעד, ב ואילך.

"מעשה הוי" הכי גדול הוא האמת של הבחירה בעם ישראל

בכל מקום בחינת יחיד שלפני הצמצום, העלם העצמי של אור בעצמות המאור.

נפלאות ה"ונפלינו"

קודם משה בקש "ונפלינו"^ט, שה' ישרה את שכינתו רק על עם ישראל ולא על האומות, ורש"י אומר שהפשט בפסוק שלנו הוא מענה לבקשה שלו. כלומר, הדבר הכי נפלא הוא שה' ייחד את השכינה שלו על עם ישראל, ובעצם על כל יהודי ויהודי. זו אחד מסימני הגאולה – "ונבאו בניכם ובנותיכם וגו"^א. על כך כתוב "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך"^ב, פסוק ממנו דרשו חז"ל "ויקרא' אלו תפילין"^ג. הדבר הכי נפלא הוא שיש עם נבחר, שה' בחר בעם ישראל וייחד עליו את שכינתו. כך מפרש רש"י "את נגד כל עמך מעשה נפלאות".

מכאן אפשר ללמוד שכל דבר פלא שקורה בעולם נועד קודם כל לגלות שיש עם נבחר. הקב"ה ברא את הכל, אז מה פתאום שיבחר באחד יותר מבאחרים? למה שהקב"ה יפלה? נפלא לשון הפליה^ד, זהו פלא – אבל זו האמת לאמתה. יש עם נבחר, והתפקיד של העם הנבחר הוא להיות אור לגוים, להיות אור לכולם. בשביל להיות אור לכולם צריך להיות מקור של אור, מגדלור שמאיר לכולם. ואנחנו, עם ישראל, מגדל אור.

הילד הזה שנימול היום הוא גם מגדל אור, דבר נפלא, שהשכינה תשרה עליו. בכלל הענין של ברית מילה הוא גילוי העטרה, גילוי אור חשמל על הברית^ו ובכלל על האדם. הפסוק

שלנו, פסוק של ברית, הוא החתימה של כריתת הברית על יג מדות הרחמים. כאשר קוראים בתורה בתענית צבור ממשיכים מסוף "חמישי" לפסוק הזה, ההתחלה של "ששי", וחותרים בו את הקריאה. העיקר הוא שקוראים את יג מדות הרחמים, אבל צריך להגיע לפסוק הראשון של "ששי", "נגד כל עמך מעשה נפלאות", "הנה אנכי כרת ברית" – "אנכי מי שאנכי"^ז, "אנכי" של "אנכי הוי' אלהיך"^ח הפותח עשרת הדברות, אותו "אנכי" דלא אתרמיז בשום אות ובשום קוף^ט, הוא כורת את הברית והוא מתגלה על הברית, סוד גילוי העטרה של הברית. "כרת" אותיות **כתר** – גילוי הכתר, כתר עליון, הוא על הברית. כמו ששמענו קודם, חזרו על מה שהרבי כותב^י על ההבדל בין ברית מילה אצל יהודי לבין להבדיל אם גוי ימול – במילה של גוי אין קדושה ואין בה השראת שכינה. "וראה כל העם" – העם זה דווקא עם ישראל – "את מעשה הוי'". "מעשה הוי'" עולה **אמת, אהיה ברבוע**. "מעשה הוי'" הכי גדול הוא האמת של הבחירה בעם ישראל. "משה אמת ותורתו אמת"^{יא} וגם אנחנו, עם ישראל, אמת. "נורא" היינו מדת האמת, מדת יעקב אבינו – "תתן אמת ליעקב"^{יב}. "מעשה הוי'" הוא "אשר אני עשה עמך", עם משה רבינו ("משה אמת"), והרי "משה מלגאו ויעקב מלבר"^{יג}.

לחיים לחיים, שהילד הזה יגדל להיות חסיד, ירא שמים ולמדן, שליח של הרבי, ועוד לפני שגדל נראה את המשית, "מלך ביפיו תחזינה עיניך"^{יד} בפועל ממש.

ט זר ח"א קסז, ב (וראב"ע בראשית כז, יט). וראה זהר ח"ג יא, א.

יז שמות כ, ב.

יח ראה זהר ח"ג רנז, ב; לקו"ת פינחס פ, סע"ב.

יט שיחת פורים תשי"ט.

כ תנחומא קרח יא.

כא מיכה ז, כ.

כב ע"פ תקו"ז יג (כט, א).

כג ישעיה לג, יז.

ט שמות לג, טז.

י רש"י שם.

יא יואל ג, א.

יב דברים כח, י.

יג מגילה טז, ב.

יד ראה פירוש הש"ך על שמות ח, יח.

טו ע"ח שמ"ט (ק"ג) פ"ב.



אהבת שלום

פרשת כיתושא

מתנת השבת

המעלה והרוממות, וזהו לאמר, לשון רוממות, על דרך הכתוב את ה' האמרת. ומפרש ואזיל מהי המעלה והרוממות, אך את, פירוש מיעוט וריבוי, היינו להשתמש בשני הקצוות במיעוט וריבוי, היינו בגבהות ושפלות, לפעמים כך ולפעמים כך, וזו היא המעלה והרוממות, ומתוך זה תזכו לשבתותי תשמורו וד"ל.

צריך לאחוז בשפלות עד הקצה האחרון, "מאד מאד הוי שפל רוח", כדברי הרמב"ם שבמדה זו אין לנהוג בדרך האמצע אלא להתרחק לגמרי מכל שמץ גאווה, "לא מיניה ולא מקצתיה". אלא שיש גבהות חיובית, כמו שנאמר על יהושפט, המלך הצדיק, "ויגבה לבו בדרכי ה'", ובמלך המשיח נאמר "וגבה מאד". מה קודם, מדת השפלות או הגבהות הטובה? לכאורה מדת השפלות קודמת, היסוד-הבסיס של עבודת ה'. אבל האהבת שלום נוקט בלשונו (כמה פעמים) בסדר הפוך, גבהות ושפלות. אכן, אחרי שקיים היסוד של השפלות, אז העבודה בפועל מתחילה בדרך של גבהות, "ויגבה לבו בדרכי ה'", כפתיחת הטור אורח חיים בהלכות השכמת הבקר "הוי עז כנמר" (ובשלחן ערוך "יתגבר כארי"), ההתעוררות לעשיה מתוך יוזמה ובטחון עצמי, "שמינית שבשמינית גאווה" הנצרכת כדי לקום ולפעול, ואחר כך חוזרים למדת השפלות, שלא לזקוף טובה לעצמי (כדברי הבעש"ט בסוד הפרה האדומה המטהרת טמאים ומטמאת טהורים, שהיא הגבהות החיובית

ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם.^א

קדושת השבת היא עיקר גדול בתורות של האהבת שלום, ועל פסוקי השבת כאן יש ארבע-עשרה תורות בספר אהבת שלום (ונעסוק בחלקו).

גבהות ושפלות

יש לפרש על דרך זה, דהנה ידוע ומבואר אצלנו בפרשת ויצא בפסוק והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שאיש הישראלי צריך לאחוז בשני הקצוות, היינו לפעמים צריך לאחוז בגבהות על דרך הכתוב ויגבה לבו בדרכי ה', ולפעמים צריך להתרחק מגבהות ולאחוז בשפלות, ולא יספיק קו הממוצע רק צריך לאחוז בשפלות עד קצה אחרון. ועל כן צריך כל איש המשכיל לשקול במאזני צדק בכל פעם באיזה צד להטות עצמו ולהכריע, לפעמים בגדלות ולפעמים בשפלות, לפי צורך השעה, ויאחז צדיק דרכו הראוי לו באותה שעה וזמן.

והנה ידוע כי אכין ורקין מועטין ואתין וגמין רבויין, וזהו ואתה דבר אל בני ישראל, פירוש שתראה להנהיג את בני ישראל, כי דבר הוא לשון הנהגה, על דרך מאמרם ז"ל דבר אחד לדור, והיינו שתראה להמשיך ולהנהיג את בני ישראל בהנהגת

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי שיעור ש"פ תצוה תשפ"ד.
א שמות לא, יג.

להעמיד שופטים על פי תורה ולעשות צדק בעם, להציל עשוק מיד עשוקו בגבהות דקדושה (וכך להגשים את שליחותו כשמו יהושפט, כדברי האהבת שלום לקמן שהשם מורה על החיות). גם כאן, השרש הוא הרוממות העצמית של המלך שמכוחה הוא מנווט בין הגאות החיצונית לשפלות הפנימית.

חסד לשבת

כי אות הוא ביני וביניכם. ופירש רש"י, אות גדולה היא בינינו. ולהבין לשון אות גדולה דייקא דנקט. יש לפרש על דרך זה, דהנה ידוע ומבואר אצלנו כמה פעמים, דשבת קודש היא בחינת מלכות בחינת דל, דלית לה מגרמה כלום רק מה שמכין מששת ימי המעשה, ועיקר ההכנה הוא יום א', על דרך אמרם ז"ל (ביצה טז, א) מחד בשבתא לשבתא, והכנה זו נקראת גמילות חסד, כי יום א' הוא נגד מדת החסד, וכשמכין את עצמו מיום א' שהיא מדת חסד על שבת קודש בחינת דל אזי נקרא גומל חסד עם השבת... וזו היא הכוונה אות גדולה דייקא, רומז למדת החסד, שצריך האדם לנמול חסד עם השבת קודש, ולהכין ולהמשיך כח רוחני מיום א' מדת חסד על שבת קודש וד"ל.

רש"י מפרש "כי אות הוא ביני וביניכם, אות גדולה היא בינינו שבחתי בכם בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה". "אות גדולה" רומזת למדת החסד הנקראת גדולה ("לך ה' הגדלה"). ההכנה לשבת – לא רק בגשמיות אלא גם, ובעיקר, בתוכן הרוחני – מתחילה מיום ראשון שכנגד מדת החסד (הגדולה). אמנם בפשט עיקר ההכנה היא ביום שישי, "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", ופחות מזה ביום חמישי, וההתחלה ביום רביעי (באמירת "לכו נרננה הקטן"), אך בלשון "מחד שביך לשביך" רמוז שיש הכנה מיוחדת ביום הראשון, "להכין ולהמשיך כח רוחני" של מדת החסד מיום ראשון לשבת. ביום ראשון יש את עיקר ה'רשימו' של השבת הקודמת, הזכרון של אור וענג שבת, וזה עיקר ההכנה לשבת הבאה! דהיינו, זכרון השבת

הנצרכת בהתחלת המעשה אך בסוף המעשה (היא מטמאת). זהו הסדר בפסוק "סלם מצב ארצה [שפלות בהתחלה, היסוד] וראשו מגיע השמימה [גבהות] והנה מלאכי אלהים עולים [גבהות] ויורדים בו [שפלות בסוף]".

הגבהות והשפלות שייכים לזוג הספירות נצח והוד: הנצח הוא 'עומק רום', גבהות (לבצע ולנצח את המניעות, מתוך בטחון אקטיבי), וההוד הוא 'עומק תחת', שפלות (מתוך הודיה ותמימות). גם בזה, הנצח קודם להוד, הגבהות קודמת לשפלות בסדר העבודה בפועל.

נצח והוד נקראים "מאזני צדק", כלשון האהבת שלום שצריך "לשקול במאזני צדק" באיזו מדה לנקוט בצורה 'מאוזנת'. המשקל הנכון נעשה בכח הדעת, "שיקול הדעת", עד ל"הכרעת הדעת" המכריעה את כף המאזנים², הכל לפי "צורך השעה" (שעה היא גם לשון פניה, הכרעה, כמו "וישע ה'").

המעבר הנכון בין הקצוות, ההכרעה בין הגבהות והשפלות – היא "המעלה והרוממות של ישראל", "דבר אל בני ישראל לאמר' לשון רוממות", ויש לשים לב שהרוממות אינה זהה כאן לגבהות! בעומק, יש בנפש מקום של 'רוממות עצמית', ומכח הרוממות הזו יש את היכולת לנוע בין הגבהות והשפלות ולהגיע ל'הכרעת הדעת' ביניהם. לשון רוממות שייך לתפארת (כפירוש רש"י עה"פ "את ה' האמרת" שהוא לשון תפארת) – שכן הדעת היא 'נשמת התפארת'.

האיזון בין הגבהות והשפלות שייך במיוחד למדת המלכות ולמלך ישראל, "דבר אחד לדור" (המוזכר כאן): ההנהגה החיצונית של המלך היא 'התנשאות על עם', "מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול", אך פנימיות המלכות היא השפלות, מדתו העצמית של דוד מלך ישראל "והייתי שפל בעיני". אצל המלך יהושפט, הגבהות היתה להעמדת המשפט, "ויגבה לבו בדרכי ה'".

ב וראה מאמר 'פרצוף הדעת' בספר שערי אבהה ורצון.

האהבת שלום בתורות הבאות), לחוס על דל, על המלכות הדלה "דלית לה מגרמה כלום" (השבת השביעית היא סוד המלכות). אכן, השבת אינה רק מקבלת אלא גם משפיעה, "מקור הברכה" אשר "מינה מתברכין כולהו יומין", ששה ימים לפניה וששה לאחריה, בסוד האות **וא"ו**.

כשם שיש **חסד**, לחוס על דל, כן יש **חסר** **חס רי"ש**, לחוס על הרש. האותיות **דיר** דומות בצירוף ובמשמעות המילוי דל-רש, אלא שבדל"ת יש 'נקודת בטול' מאחור, הכרת הטוב למשפיע (היינו אות גימ"ל הגומלת חסדים), ואילו "לרש אין כל", אין נקודת בטול אלא כפיות טובה (לכן דל"ת שייכת ל"שמע ישראל... הוי' אחד", דל"ת רבתי, ולעומת זה "לא תשתחוה לאל אחר", רי"ש רבתי). ובכל זאת, יש לחוס על הרש. הרש אפילו לא שומר שבת, אין לו הכרת הטוב למי שברא את העולם וזן ומפרנס לכל ושבת ביום השבת – וצריך לחוס עליו, תחילה להפוך אותו לדל המכיר בחסרונו ושומר שבת, ולהמשיך להשפיע עליו כל טוב.

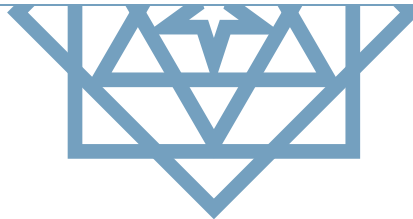
האות רי"ש היא **ראש** כפתיחת הפרשה "כי תשא את ראש בני ישראל". מבואר שלשאת את הראש היינו להרים את אותיות **ראש** לאותיות שלמעלה מהן, הקודמות להן – ואז מאותיות **ראש** נעשה **שבת**. זהו **חסר**, לחוס על רי"ש-ראש – לחוס על הראש העומד בפני עצמו ולהעלותו ולקשרו לשבת. ועוד: המלה **ראש** עצמה ב'חף' **ראשאר = שבת**.

במוצאי שבת – והרגשת חסרון הנשמה היתרה, "וי אבדה נפש"^ג – הוא המעורר את הרצון והחשק לשבת הבאה. זכרון השבת שעברה הופך לכח מניע לזכרון השבת ההולכת ובאה, "זכור את יום השבת", זכרהו מאחד בשבת. יש "זכור" ויש "לא תשכח" (כמו שנאמר בזכירת עמלק, ויש לדרוש מעין 'גזרה שוה' וללמוד שגם בשבת יש "לא תשכח") – ה"זכור" של השבת הקודמת הולך ונעלם (כשהוא הופך לזכרון השבת הבאה) ומה שנותר הוא "לא תשכח". ביום ראשון נאמר "בראשית ברא אלהים", **בראשית** אותיות **ירא שבת**, ירא ומתכוון לשבת הבאה מיום ראשון בשבת, והכל מתוך הרושם של השבת הקודמת (היינו השבת הנעלמת שלפני מעשה בראשית). ביום ראשון מתחילים ששת ימי המעשה, בהם אנו עוסקים במצוות מעשיות (במיוחד בסתם מצוה היא מצות הצדקה, במדת החסד-הגדולה של יום ראשון) ועל ידי העסק במצוות מכינים את השבת הבאה. והרמז: **יום ראשון = תריג (= אורות)**, כללות מצות התורה (שעיקרון מצוות מעשיות).

חסד וחסר

מצוה להכין לשבת, ועצם ההכנה לשבת היא גמילות חסד לשבת שאין לה מעצמה כלום. **חסד** היינו **חס דל"ת** כנודע (וכמו שמביא

ג תענית כז, ב.





משה בהר

סוף, "לגדולתו אין חקר". אמנם חז"ל אומרים שמשה למד גם תורה שבעל פה, אך אין הכוונה לכל מה שהתפרט בפועל בכל הדורות (שלזה צריך הרבה יותר מארבעים יום), אלא העיקרים בהם כלולים בכח כל הפרטים שעתידים להתחדש, "כללים למדהו הקב"ה למשה"³. ולכן נראה כראב"ע שעיקר הלימוד של משה היה בפנימיות, סודות התורה, סודות הבריאה וידיעת ה', והכל רמוז בתורה עצמה.

והנה רש"י פירש "ככלתו כתיב חסו, שנמסרה לו תורה ככלה לחתן, שלא היה יכול ללמוד כולה בזמן מועט כזה", ויש לומר שגם רש"י מתכוון לסודות הרמוזים בתורה ולכן אי אפשר ללמדם בזמן מועט כזה. ורמזו: **ככלתו = רחל ורחל**. כלומר, יש שתי בחינות כלה, גדולה וקטנה, כמו "דבר גדול מעשה מרכבה, דבר קטן היות דאביי ורבא". הכלה הקטנה היא הנגלה, **הכלה** אותיות **הלכה**, "שם הקטנה רחל", סוד המלכות 'עלמא דאתגליא', כאשר בתוך **הכלה** נמסרו למשה **כללי** התורה שבהם כלולים

ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני ללות הערת לוח אבן כתבים באצבע אלהים⁴. ריקי מוח יתמהו, מה עשה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה. ולא ידעו, אם יעמוד שם עם השם כמספר הזה וכפל כפלו שנים, לא יוכל לדעת חלק מאלף ממעשה השם ודרכיו וסוד כל המצות שצוהו, כי יחשבו כי המעשה העיקר. ואיננו, רק הלבב והמעשה, והלבב והלשון להרגיל. וכן כתוב בפירוש ובלבבך לעשותו. וקדמונינו אמרו: רחמנא לבא בעי. ושרש כל המצות עד שיאהב את השם בכל נפשו וידבק בו, וזה לא יהיה שלם אם לא יכיר מעשה השם בעליונים ובשפלים וידע דרכיו... ולא יוכל לדעת השם אם לא ידע נפשו ונשמתו וגופו, כי כל מי שלא ידע מהות נפשו, חכמת מה לו. והנה משה שהתנבא ארבעים שנה במדבר, ועמד בסודות רבות שגלה לו השם בהר סיני, והוא אמר לפני מותו: אתה החלות להראות את עבדך את גדלך. והנה עתה החל והראה לו גדולת השם. וזהו אמר, כי לגדולתו אין חקר.

אותם "ריקי מוח" חשבו ש"המעשה [החיצוני בלבד הוא] העיקר", ומשה למד רק את הפשט המעשי של תרי"ג מצוות. וכנגדם אומר ראב"ע שהעיקר הוא הפנימיות, "מעשה ה' ודרכיו וסוד כל המצוות", מעשה בראשית ומעשה מרכבה, ידיעת ה' שהיא דבר שאין לו

ב שמות רבה מא, ו. "שלא למדהו כל פרטי הדינים המסתעפים כי אם כללים שני"ז יוצא מהכלל לפרט", אור התורה פרשת יתרו עמ' תתצג. ובספר החינוך, 'הערת המחבר': "חכמינו קבלו פירוש התורה ממשנה רבנו עליו השלום, שקבלו מאת השם ברוך הוא כשעמד בשמים ארבעים יום. ואף על פי שבזמן מועט מזה היה אפשר ללמוד בכח המלמד [בכח הקב"ה ללמדו בפחות מזה], רצה השם לרמז ללומדים שילמדו במתון".

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב ט"ז אדר א' תשפ"ד. א שמות לא, כח.

בעי" – כוונת הלב, לאהוב את ה' ולדבוק בו, כאשר המעשה והלשון (הדבור) הם "להרגיל" את הלב. אהבת ה' והדבקות בו הם בידיעת ה', ידיעת עצם האלקות על ידי ההכרה והידיעה במעשה ה' ודרכיו וסוד מצוותיו.

ראב"ע מונה שלשה תחומי דעת, כנגד חלוקת הספירות לחב"ד-חג"ת-נה"י: ידיעת מעשה ה', שייך לנה"י, כחות המעשה; ידיעת דרכי ה' כנגד חג"ת, עיקר מדות הלב – הנהגת החסד בימין מקרבת (דרך טובה, "לב טוב" שהוא העיקר), הנהגת הגבורה בשמאל דוחה, והנהגת התפארת באמצע ("דרך ישרה"); ידיעת סוד המצוות כנגד חב"ד, המוחין.

בהמשך אומר ראב"ע שאי אפשר לדעת את ה' בלי שידע את עצמו. כדי לקיים "דע את אלהי אביך" ו"דע לפני מי אתה עומד", צריך להקדים "דע את עצמך" ואז אפשר להכיר את מי שאמר והיה העולם. ראב"ע מפרט שידיעת עצמו כולל "נפשו ונשמתו וגופו", ועל ידי זה יגיע לידיעת ה'. יש כאן מבנה מובהק כנגד שם הוי"ב: גוף האדם כנגד ה' תתאה, מלכות; הנפש המחיה את הגוף כנגד ו' בשם הוי' ("הדם הוא הנפש", דם הוא נצה, "ויזו נצחם", ומקורו בגבורה); נשמה כנגד ה' עילאה, "נשמת שדי תבינם", מוחין דאמא; ולמעלה מהכל ידיעת ה', כנגד החכמה, "הוי' בחכמה", י' של שם הוי', נקודה זעירא המושגת אך ורק על ידי בטול (במצויאות).

העיקר הגדול שמביא ראב"ע מדברי חז"ל הוא "רחמנא לבא בעי". **רחמנא לבא בעי = ואהבת (= אור אור = אור אין סוף = מקור חיים)** כדבריו שעיקר כוונת המצוות לבוא לאהבת ה' ודבקות בו.

כל הפרטים ("ועלמות אין מספר" המלוות את הכלה). ואילו הכלה הגדולה היא הנסתר של התורה, "דבר גדול", סוד "רחל הגדולה", אמא עילאה, 'עלמא דאתכסיא', סודות מעשה בראשית ומעשה מרכבה ("מעשה גדול").

תורה תמימה

"אם יעמוד [משה] שם עם ה' כמספר הזה [ארבעים] וכפל כפלו שנים לא יוכל לדעת חלק מאלף", וגם אחרי ארבעים שנה אמר משה "אתה החילות להראות את עבדך את גדלך" – הכל כטיפה בים הגדול. וכך אמר הבעל שם טוב "תורת ה' תמימה משיבת נפש" – "התורה עדיין תמימה לגמרי, אף אחד עדיין לא נגע בה [ואז היא "משיבת נפש"]".²

"תמימה" היינו גם שלמות התורה על כל חלקיה, הנגלה והנסתה, כדברי הרבי הרש"ב¹ בהסבר השם לשיבת 'תומכי תמימים': "מטרת הישיבה להיות תורת ה', תורת הנגלה ותורת החסידות, תמימה, ואז היא משיבת נפש". שני הפירושים קשורים זה בזה, כי על ידי לימוד הנסתר (חסידות, נשמתא דאורייתא) יודעים ומרגישים שעדיין לא נגענו בתורה (גם בנגלה שלה עוד לא נגענו, ואין אפשרות לדעת אלא מה שנמסר לנו ככלה לחתן).

רחמנא לבא בעי

תכלית המצוות היא הלב, "רחמנא לבא

ג ספר השיחות תש"ג עמ' 180 (במהדורה המתורגמת עמ' קפב).

ד שיחת ליל שמחת תורה תרנ"ט, תורת שלום מילואים עמ' 258.





הסיפור החסידי

רבי אלימלך | לריב כדי ללדת

רבי אלימלך מליז'ענסק, בעל 'נועם אלימלך' ואחי רבי זושא מאניפולי, נולד בשנת תע"ז בערך לאביו אליעזר ליפא ואימו מירל. היה מגדולי תלמידי המגיד ממעזריטש, אליו התקרב בעקבות אחיו. ספרו כונה "ספרן של צדיקים" והוא עצמו כונה בפולין "בעש"ט קטן". במובנים רבים עיצב את דרך החסידות בפולין כולה, בהתוותו את דמות הצדיק ואת אופן ההתקשרות אליו, ותלמידיו היו לגדולי החסידות בדור הבא. נפטר בכ"א אדר תקמ"ז בעירו ליז'ענסק ואחריו שימש ברבנות (אם כי לא כרבי) בנו רבי אלעזר.

של קיימא. ובכן איעצך: סע לביתך, ותראה לנתק מעט מוסרות אהבה וברגע קמן תעזיבנה, וראה, שגם היא תתרגו ותתקצף לנגדך. ואחרי כן תשב עמדה כבשנים קדמוניות, ובזאת תיוושע בקרוב. ויברכהו וילך, וישם האברך את הדברים בלבו. וכבואו לביתו, והנה אשתו יוצאת לקראתו, כדרכה תמיד לקדם פניו. אבל הוא לא פנה אליה והראה לה פנים של זעם (וכדי שלא לצאת מכוונת הספר לא אאריך בספור המעשה) עד שעל ידי כמה סיבות עלתה בידו להביאה לריב ריבה: אמר הוא, ואמרה היא, עד שנתכבדה ממנו במתנת ידו מכת לחי. ואחר זה, ורוחו החלה לפעם בקרבו: כי קיים דברת רבו הקדוש יותר ויותר מאשר נצטוה... הוא לא נצטוה, כי אם לך ודבר קשות, והוא הלך והכה! ויחל עד אשר סר הכעס גם ממנה ונעשה שלום ביניהם כמקדם. ויהי לתקופת הימים, ויפקדם ה' ברחמים בזרע של קיימא. נסע האברך לרבו הקדוש, וסיפר לו המאורע. ויאמר לו הרה"ק: אל תדמה בנפשך כי צוית להתקוטט ח"ו. לא אמרתי לך, כי אם מה שרמזה תורתנו הקדושה אצל יעקב אבינו — דכתיב: "ויחר אף יעקב ברחל" כו'. וקשה: מה פשעה ומה חטאתה אם דברה לנגדו? הלא אין אדם נתפס על צערו! אלא שיעקב ראה כי אהבתם יחד היא הסיבה שתמנע פרי במנה, אז במכוון חרה אפו עליה בעבור

בין המסתופפים בצל רבי אלימלך היה אברך אחד, חסיד ומופלג בתורה, והיה לו עושר וכבוד — הן מצד אבותיו הגבירים, והן מצד חמיו. ונסע להרב הקדוש הנ"ל כמה שנים מתוך עושר וכבוד, ומעולם לא ביקש מאומה מאת כבוד קדושת רבו כי אם עבודת ה'. כעבור כמה שנים אחרי נישואיו, לא נפקדה זוגתו בזרע של קיימא. אז התחילו אשתו ובית חמיו להרעימו כי יסע לרבו הקדוש, ואל יתן דמי לו עד אשר יכטיחהו בפקודת ישועה ורחמים. כי הלא איש אלקים קדוש ונורא הוא! ויהי באמרם אליו יום יום, אם כי למורת רוחו היה להראיב נפש צדיק בבקשות גופניות, נתרצה למו. רבו הקדוש הבטיח לו כנהוג, אמנם ארכו הימים וירחים במספר ויהי תקותו למפח נפש, עד אשר הוא בעצמו נתעורר לדפוק על שערי רחמים אצל רבו יום יום. ויהי כי הציקהו הרבה מאוד, שאל לו הרה"ק: האיך תתנהג עם אשתך? האם ישיבתכם בכטח ושלוה? כן! ענה לו האברך — ישיבתנו באהבה ואחוה ורעות ברוך ה'. אמר לו הרה"ק: אמנם כן צותה תורתנו הקדושה. אבל אם אהבתכם גדלה כל כך, אשר מאז ועד עתה לא נפסקה כמו רגע, זה הדבר אשר יסובב המניעה מפרי בטן — ועל כן רחוקה ישועתך שתפקד בזרע

אך הרבנית גרשה אותם באומרה: אף פעם לא ראיתם יהודי זקן אומר תהילים?...

אפילו שידוכם זה לזו, כשעוד היו ילדים בני שמונה בערך, לווה בויכוח משועשע בין "צד החתן" - אדמו"ר הזקן, לבין "צד הכלה" - בנו, אדמו"ר האמצעי. אדמו"ר האמצעי טען כי השידוך איננו הולם - "אני מיוחס יותר ממך, יש לי אבא רבי..." ואילו אביו השיב: "אני מיוחס יותר, לי יש בן רבי!" וכך יצא השידוך אל הפועל. אכן, נראה כי הרבנית ראתה בעצמה חסידה של אביה וסבה יותר מאשר של בעלה. גם נישואיהם בגיל צעיר - בני כארבע עשרה ושתיים עשרה שנה - הוסיפו מן הסתם לתחושה החופשית ששררה ביניהם.

בניגוד גמור, הרבי והרבנית שנקראו על שמם - לא זכו לילדים, לדאבונו. אין לנו השגה בדברי ימיהם של צדיקים, ובסיבוב הדברים לטובה על ידי הקדוש ברוך הוא, אך ניתן בהחלט לראות כי גם נישואיהם היו שונים בתכלית: בגיל מבוגר בהרבה, כשהם כבר אנשים בוגרים המכירים זה במעלתו של זה, נישאה הרבנית לרבי והפכה לחברה נאמנה וחסידה מובהקת שלו.

אם נשווה זאת לנאמר בסיפור על יעקב ורחל - יתכן שללא התחרות עם לאה, היתה רחל נותרת עקרה. דווקא המתח שנוצר, ש'קלקל' כביכול את ההתאהבות התמידית מן הרגע הראשון, נושעה רחל לבסוף. אולי לכך רומז הפתגם הנפוץ "ישועת ה' כהרף עין". רק כאשר מרפים לרגע את מבט העיניים האוהב, וחושפים את הניגוד הפורה - ניתן לזכות לישועת ה'.

הכעיסה, ולנתק מוסרות אהבה מעט, ואז שמע ה' לקול תפלתה ויפתח את רחמה.

באופן מפתיע, מסתבר שאהבה יכולה להזיק לפוריות... אבל למה?

רבי אלימלך לא מסביר רק מציין עובדה. אבל נראה שנחבאת כאן תובנה חשובה על זוגיות בכלל: כדי לפרות ולרבות, גם בגשמיות וגם ברוחניות, אין די בחיבור והרמוניה. נדרשים גם ניגוד, פער ושוני - ואפילו הרפיית מה מהאהבה האידיאלית לכאורה שבין בני הזוג. בהתבוננות שכלית יגיע החידוש האמיתי מתוך קושיה וסתירת ההבנה הישנה, וגם חידושים כלידת ילד מצדיכים קושי והתנגדות - "עזר כנגדו".

העקרון הזה מתכתב עם פתגם חסידי ידוע, על כך ש"שלושה אינם יכולים להיות חסידים: בן, אשה ומשמש..." אמנם אפשר למצוא יוצאים מן הכלל, אך לרוב, מקומם של שלושת אלו ביחס לרבי יוצר חוסר יכולת להתבטל אליו כחסיד. ניתן היה לחשוב שהדבר מהווה חיסרון - אך על פי דברינו כאן יש בכך מעלה גדולה: דווקא מתוך העצמאות, הפער וחוסר המשמעת - ניתן להוליד תולדות רבים.

והנה, מכל אדמו"רי חב"ד, מי שזכה למשפחה מרובת הילדים ביותר, כשכמעט כל בניו הוכתרו למנהיגים אחריו, היה אדמו"ר הצמח-צדק. הסיפורים אודותיו, ואודות הרבנית חיה מושקא, מלמדים שאכן התקיים בהם עיקרון זה. לשם המחשה, מסופר כי פעם אמר הצמח צדק תהילים בקול גדול. החסידים שהבחינו בכך מיהרו אל מעבר לחלון להקשיב לניגונו המיוחד,





מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

שאלות באגרות קודש

מה דעת הרב על המנהג לשאול שאלות באגרות קודש של הרבי?

מענה:

ככלל, טוב ונכון ללמוד אגרות קודש, 'אליבא דנפשיה', כדי להכיר לעומק את השקפת הרבי בנוגע לכל נושא. כשפותחים את הספר תוך כדי הכנה ותפלה – בקשת הלב מה' – לקבל הארה והדרכה ביחס לשאלה מסוימת, ודאי שיש בזה השגחה פרטית.

מה עושים כשהרב לא מאיר פנים?

הרב הסביר פעם בשיעור [על מאמר של רבי הלל מפאריטש] שלפעמים הרב צריך לקבל השגה גבוהה, לתפוס את הרגע, ואז הוא מתרחק ואינו מאיר פנים לתלמידים (בשל אהבתו אליהם

וכדי לחזור אליהם אח"כ עם השגות גבוהות יותר) וזה בעצם מה שקרה עם משה רבינו ועם ישראל במעמד הר סיני. האם מוכרח שתהליך שכזה יכול לריוח של הרב מהתלמידים? מה על התלמידים לעשות בזמן הריוח של הרב מהם?

מענה:

במאמר 'איתא בפסיקתא' של רבי הלל מוסבר ענין חטא העגל ואיך שמפני החטא היה צריך גילוי של תורה ממדרגה עוד יותר גבוהה, 'תורה של בעלי תשובה' (שיותר גבוהה מ'תורה של צדיקים' שנתגלתה בסיני), "כפליים לתושיה", ועל כן היתה שבירת הלוחות וכו' ועד לתכלית 'הסתלקות פני הרב' בחורבן של תשעה באב (התורה של בעלי תשובה ניתנה ביום כיפור ונקלטה בפנימיות בשמיני עצרת ושמחת תורה). ברור שבשעת הנסיון של

"הסתלקות פני הרב" (כמו שאז היה בעלית משה להר וכאשר בשש לרדת מן ההר) העיקר הוא להתחזק בהתקשרות (מתוך עצם נקודת האמונה) לרב. אכן, אם אז היו עומדים בנסיון היו זוכים גם כן לתורה של בעלי תשובה אך באופן אחר (וכידוע שבעמידה בנסיון זוכה הצדיק לדרגת בעל תשובה, ש"במקום שבעלי תשובה עומדים אין צ"ג יכולים לעמוד").

גידול זקן

מדוע חסידים כ"כ מקפידים בגידול זקן? מה העניין בזה?

מענה:

הזקן משלים לאדם את ה"צלם אלקים" בו הוא נברא, ומגלה בנפשו את י"ג מדות הרחמים שבהן מקיימים את מצות "והלכת בדרכיו" – מצוה להדמות אליו יתברך.



מְרִירוֹת טְבוּרָה

או מור טהור. מה אנו יכולים ללמד
ממשמעות הבטוי הזה לחיים שלנו?

א' אִלְפֵי מְרִירָה?

אתם אוהבים שוקולד? נו, באמת.
מי לא אוהב? ושוקולד מריר? אני כבר
מנחש שפאן ההתלהבות כבר לא תהיה
כזו גורפת. באמת מוזר, אבל יש ילדים
כאלו שאוהבים דוקא את המרירות
שבשוקולד. לא מזמן בקשתי מאבא
לטעם מהקפה שלו, זה שאצלו בסיום
כל ארוחה הוא ממש חק בל יעבר. מה
אומר לכם? מררר... מר ממש, לא מריר
כמו השוקולד. בכל זאת, אבא שלי הוא
לא המבגר היחיד שמחבב את הטעימה
המרירה הזו ועבדה זו גורמת לי לחשב
שאולי יש גם משהו מתוק שמסתתר לו
בתוך אותה מרירות.

דמפקיז פנכס

אז אולי זו הזדמנות לשתף אתכם
בספור שקרה לי בשנה שעברה. אצלנו
בתלמוד תורה גלת הפותרת של

שלום ילדים!

בפרשה שלנו נקרא על שמו המשחה
— בו נמשחו אהרן ובניו, המשכן וכליו
— ועל מתכון הכנתו. בראש רשימת
הפריטים המרכיבים את השמן מופיע
הפריט הבא: "קח לה בשמים ראש מר
דרור חמש מאות...". מור הוא סוג של
בשם והתאור המצמד אליו הוא "דרור".
את צמד המלים "מר דרור" מתרגם
אונקלוס "מירא דכיא". "מירא" הוא
הבשם מור, אבל מהו "דכיא"?

בארמית יש למלה זו שני פרושים,
ושניהם יהיו הפעם אורחי הכבוד שלנו.
הפרוש הפשוט הוא טהור — המר צריך
להיות טהור ונקי, ללא תערובות, שכן
תרגומה של המלה טהרה הוא 'דכיא'.
אבל אפשר לפרש גם בדרך נוספת:
לשם הפקת השמן נטחנים גרגרי המר
היטב. פגלה זאת נעשית באמצעות
הפלי 'מדוכה' ולכן "מירא דכיא" יהיה
מר טחון.

אם כן, "מירא דכיא" הוא מור כתוש

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

המרץ וההתלהבות פחתו ויחד עמם גם הציונים שלי. לא ירדתי מממצע 70, כן שגם בתקופות כאלו הרגעתני את עצמי – "בסוף תתן גז ותדביק את הפער עם ציונים גבוהים".

פּתִיחוּת

אבל... מחשבות לחוד ומעשים לחוד. בפעל התעשתתי מאחר מדי. שבוע לפני הכרזת התוצאות הרשמיות הבנתי שגם אם בשני המבחנים האחרונים אקבל 100 יעמד ממצע המבחנים שלי על 78 נקודות.

אתם יכולים לתאר לעצמכם את תחושת ההחמצה. פעסתי על המנהל ועל הפללים שלו, על החברים שאחריהם התפתיתי לשקע במשחקים במקום השקעה בלמוד ובפעם הכי הרבה פעסתי על עצמי. איך נתתי לתפקיד הנחשק לחמק לי מהידיים? הדבר היחיד שהיה בא לי באותם רגעי יאוש הוא להפגס מתחת לשמיכה, לפחות עד לשנה הבאה.... לא רציתי לראות אף אחד.

האמת שיכלתי להמשיך עם ה'ברגו' הזה עוד הרבה זמן ובפעם להמשיך להעניש בכך את עצמי. מי שהציל אותי היה דוקא מוֹיֵשִׁי, אחי הגדול שחזר בדיוק מהישיבה. הוא קלט את העניין ובהזדמנות הראשונה הוא הציע לי לצאת אתו לסבוב רכיבה קצר בשכונה. "בא, אתה נראה לי כמו אחד

השנה היא מסבת הסיום הכללית. מדבר בארוע משקע ביותר, בדרך כלל באדיטוריום מיוחד, אליו מזמנים הורי התלמידים וקרוביהם, ושיאו הוא בהצגה הגדולה. מי לא רוצה להשתתף בה? פמובו, הרשימה ארכה ומספר המתמודדים המבקשים לקבל תפקיד מרכזי גדול מהנדרש. בשנים הקודמות היה המנהל עורר בשלב מקדם הגרלה בין המתמודדים ובכך הסתיימה פעלת הסנון – מי שעתה בגורל – זכה.

אבל בשנה שעברה הציג המנהל תכנית שונה: כבר בתחלת השנה הוא הודיע שהפעם יהיו תנאי סף והוא עומד להקפיד עליהם. מה הפונה? פדי להגיש מעמדות עליה לעמד במספר דרישות, כמו הגעה בזמן, התנהגות נאותה ועמידה בכללי המשמעת, אבל הרצינות צריכה להתבטא גם בתוצאות. כלומה, בציוני המבחנים. בלי ממצע של 80 אי אפשר בכלל להגיש מעמדות.

את עיני נשאתי, פמובו, לתפקיד הראשי. אמנם לא מקבל שהנחתום מעיד על עסתו אבל אני לא היחיד שחושב שבבחינה כזו יש מן ההגיון ולכן החלטתי השנה לעשות את כל המאמצים הנדרשים. בחדשים הראשונים העסק עבד די טוב. השקעתי, חרשתי וקצרתני. גם הציונים היו בהתאם והמסלול היה בטוח בעיני. אבל מבצעים כאלו הם מסוג הדברים שהשגרה הארכה שוחקת.

הקודם!

עצבות היא מדה שלילית. הרבי מקוצק נהג לומר שעצבות אמנם אינה עברה, אבל היא גורמת לכל העברות לבוא אחריה. היא גוררת אותנו למטה ומשכנעת אותנו שלא פדאי לנו להתאמץ פי ממילא אין לנו סכוי. אבל אני מדבר על רגש אחר לגמרי – **מרירות**. במרירות יש משהו אחר לגמרי. להיות מריר פרושו לקבל מה' פח למאס ולמרד בכל הדברים הרעים אותם גליתי שיש בי. המרירות דוחפת אותי בעצם להשתנות!

את המקדש ואת הכהנים העובדים בו אנו מקדשים עם המר ששבשמן המשחה. את המרירות הטוהרה מכל שמץ של עצבות אנו הופכים למרד קדוש לכבודו של ה'!

שנזכה למרירות טוהרה ולמרד קדוש!
שבת שלום ומברך!

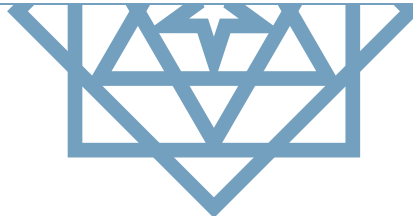
5?

שזקוק לאורור קצר". האמת שלא כל כן רציתי, אבל לשלוב התקיפות והרף של מוישי קשה לסרב. מוישי, נשמה טובה, הקשיב בסבלנות למצבור התסכול אותו פרקתי. אין ספק, לאחר מכן הוקל לי מעט. אבל לאחר שנתחננו יחד את המצב הגענו לכמה הבנות חשובות.

ארי טבור

דבר ראשון: אין טעם לחפש אשמים בחוץ. זה אני ורק אני גרמתי לעצמי להחמיץ את ההזדמנות. אבל הדבר החשוב יותר הוא שאותו חמץ של ההחמצה יכול להפך אצלי למנוף אדיר. אני ממש מתבייש באותו ילד שהעדיף הנאות חולפות על מטרות חשובות, אני ממש לא רוצה להיות קשור אליו. אני רוצה להיות ילד אחר לגמרי.

האם השתגיתי? עדין לא, אבל משהו אחר בן השתנה: אני כבר רוצה להיות מישהו אחר, יותר טוב. אני מורד ביילד



רוצה לשבת בסנהדרין?

כדי לדון דיני נפשות צריכים להיות חכמי הסנהדרין אנשים רחמנים שאין בנפשם שמץ אכזריות. כמובן, גדולי-תורה אמתיים, חכמים ונבונים, היודעים את התורה כולה, הם בעלי מידות טובות ומתוקנות ואינם חשודים על מדות רעות ואכזריות. עם זאת, מי שראשו ורובו נתון בתורה עלול לחוש שהתורה היא חזות הכל והיא קודמת לכל ומתוך כך לפתח גישה חסרת-סבלנות של "יקוב הדין את ההר" כלפי החוטאים. על הדיין לזכור ש"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר", אפילו לתורה, ורק כך יוכל לגלות את עומק הרחמים שיש בדיני התורה על המציאות. האיזון בין הנאמנות המלאה לתורה לעומק הרחמים על הזולת הכרחי גם כדי לדון דיון תורני, המסוגל להקשיב לדעות חולקות ולדון עמן מתוך כבוד ועין טובה, כדי להגיע בסופו של דבר לאמתה של תורה. נשיאת ההפכים הזו, של אהבת ישראל והעמקה בתורה, נדרשת לא רק ליושבים בסנהדרין. בכל דיון או ויכוח, פרטי וציבורי, יש ממד של דיני נפשות – צריך להגיע לאמת בלי לשפוך את דמו של הזולת. שני השיעורים בגליון השבוע עוסקים בחיבור המיוחד הזה, בנגלה ובפנימיות, כפי שהוא מופיע בהלכות סנהדרין וכפי שהבעל שם טוב מציע אותו כדרך לפיוס בין אדם לחברו ובין אדם למקום.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ר